

E 160/3

KÉZIRAT GYANÁNT.

MAGYARÁZATOS BIBLIA

ÚJSZÖVETSÉGI RÉSZ.

SZERKESZTI :
KISS FERENC
EGYETEMI TANÁR.

☞ KIADJA : ☞

AZ ORSZÁGOS REFORMÁTUS LELKÉSZEGYESÜLET.

DEBRECEN SZAB. KIR. VÁROS KÖNYVNYOMDA-VÁLLALATA.
1916—1259

I. 210
1916.

KÉZIRAT GYANÁNT.

MAGYARÁZATOS BIBLIA

ÚJSZÖVETSÉGI RÉSZ.

SZERKESZTI:
KISS FERENC
EGYETEMI TANÁR.

☞ KIADJA: ☞

AZ ORSZÁGOS REFORMÁTUS LELKÉSZEGYESÜLET.

DEBRECEN SZAB. KIR. VÁROS KÖNYVNYOMDA-VÁLLALATA.
1916—1259

I. 210
1916

SZERKESZTŐI ÜZENET

a munkatársaknak, az ügy barátainak és értőinek.

A munkatársak értekezletének óhajára adom közre e néhány ívet tájékoztatásul, próbául és mintául. A beosztás és feldolgozás tekintetében akar e nyomtatvány megismertetni az egész mű külső belső ekonomiájával s szellemével. Mutatvány a készülő nagy műből egyfelől a munkatársak számára, kik a mű egységessége szempontjából szükséges alapelveket innen megismerik, másfelől az ügy barátai s értői számára, kik e füzet átnézése rendén arról véleményt alkothatnak. E füzet kézirati jellege nem azt kívánja kifejezni, mintha a kritikát ki akarnók zárni, sőt inkább minél behatóbb és gyümölcsözőbb közremunkálásra s minél őszintébb megnyilatkozásra kérjük azt. Nem csak tudományos felkészültségű hozzászólásokat kérünk és veszünk szívesen, hanem a közszükség megérzéséből fakadó kívánságokat s esetleg maguktól kibuggyanó talpraesett ötleteket is, főként pedig a hibákra vagy hiányokra rámutatást.

Erre az együttműködésre, őszinte és nyílt, akár az egyházi sajtó útján közlendő, akár közvetlenül a szerkesztőhöz küldendő nézetnyilvánításra kérjük mindazokat, kikhez e füzet bekapogtat. A munka nem egyeseké akar lenni, hanem mindnyájunké: mindnyájan működünk tehát közre, hogy ez minél jobb legyen.

Munkatársainkat kérjük, hogy e mutatványfüzet mellett is a folyó évi április 6-án kibocsátott „Tájékoztató“-ra, különösen az 5. pont e) alpontjára figyelemmel legyenek.

A „Magyarázatos Biblia“ jelen formában, de nem e mutatvány szerinti terjedelemben, hanem felére redukálva, az itt látható szedéssel jelenik meg 6 kötetben, 200 íven. Ennek a füzetnek a megszabottnál nagyobb terjedelmét az magyarázza, hogy az új testamentomi szinte összes alapvető fogalmak és intézmények itt kerülnek magyarázatra, pl. Jézus Krisztus, Istenfia, istenországa, evangyéliom, idők teljessége, zsinagoga, tóra,

farizeus, stb., stb., amiket akésőbbi fejezetekben. valamint a többi evangyéliomokban már mind nem kell magyarázni, elég lévén az ide való utalás ; és így azok már ez által felényire redukálódnak. Márk magyarázata egyéb gyűjteményes vállalatokban is mindenütt a dolog természeténél fogva terjedelmesebb a másik kettőnél.

A mű ára csak a jövő évi nyomdai stb. viszonyok ismerése alapján lesz megállapítható. Az első kötet (Márk, Máté) 1917-ben kerül ki a sajtó alól.

Isten lelke legyen lelkeinkkel.

Debrecen, 1916 pünköst napján.

A szerkesztő.

MÁRK EVANGYÉLIOMA.

ÍRTA: Dr. KECSKEMÉTHY ISTVÁN.

I. Előkészületek.

$I_{1-20} = Ml\ 3_{1-4} 22; Lk\ 3_{1-18}\ 21\ 22\ 4_{1-15}\ 5_{1-11}$

1. *Keresztelő János működése, életmódja és prédikációja* Mk 2₁₋₈ = Ml 3₁₋₁₂; Lk 3₁₋₁₃ — 2. *Jézus megkeresztelkedése* Mk 1₉₋₁₁ = Ml 3₁₃₋₁₇; Lk 3₂₁₋₂₂ — 3. *Megkísértése* Mk 1₁₂₋₁₃ = Ml 4₁₋₁₁; Lk 4₁₋₁₃ — 4. *Visszatérése Galileába* Mk 1₁₄₋₁₅ = Ml 4₁₂₋₁₇; Lk 4₁₄₋₁₅ — 5. *Az első tanítványok elhívása* Mk 1₁₆₋₂₀ = Ml 4₁₈₋₂₂; Lk 5₁₋₁₁

A Jézus Krisztus, Isten fia, evangyéliomának kezdete, mint 11
meg van írva Ézsaiás prófétánál — ¹j. 2

Kiáltónak szava a pusztában: 3

Az Úrnak útját készítsétek el,
Az ő ösvényeit egyengessétek el —

János lett, aki a pusztában keresztelt és megtérési keressztséget 4
prédikált bűnbocsánatra. És kiment hozzá az egész júdeai vidék 5
és a jeruzsálemiek mind; és megkeresztelkedtek általa a Jordán
folyóban, megvallván bűneiket. János pedig teveször ruhát viselt 6
és bőrvet a csípeje körül, és sáskákkal meg vadmézzel élt. És 7
így prédikált: Utánam jön el az, aki nálam erősebb, akinek
nem vagyok érdemes, hogy lehajolva eloldozzam a saruszíjját.
Én vízzel keresztellek titeket, az pedig Szent Lélekkel fog ben- 8
neteket keresztelni.

Történt aztán azokban a napokban, eljött Jézus a galileai 9
Názárethből, és megkereszteltetett a Jordánban János által. És 10
épen amint feljött a vízből, látta, hogy megnyílt az ég, és leszállt
reá a Lélek, mint galamb. És hang jött az égből: Te vagy az 11
én szeretett fiam, te benned találtam kedvet.

- 12 Aztán a Lélek egyenest kiűzte őt a pusztába.^{2j}
 13 És a pusztában volt negyven napig,
 Kísértetvén a Sátán által;
 És együtt volt a vadállatokkal,
 És az angyalok szolgáltak neki.
- 14 János elfogatása után pedig Galileába jött Jézus, az Isten
 15 evangéliomát prédikálva, és azt mondva, hogy betelt az idő
 és elközelített az Isten országa: térjetekek meg és higgyetekek az
 evangéliomban.
- 16 És amint elment a Galilea tengere mellett, látta, hogy
 Simon és András, a Simon testvére, halásznak a tengerben;
 17 mert halászok voltak. És szólt nekik Jézus: ide utánam! és
 18 emberhalászokká teszletek bennetekek. És azonnal elhagyva a
 19 hálókat, követtek őt. Onnét meg egy kissé előre menvén, Jakabot,
 a Zebedeus fiát, és Jánost, a testvérét, látta, azokat is a hajó-
 20 ban, amint a hálókat igazgatták. És azonnal hívta őket; azok
 pedig, atyjokatek, Zebedeust, a hajóban hagyva a napszámosokkal,
 elmentek utána.

1. Jegyzet. A 2-ik versben levő idézetet:

**Imé elküldöm előtted követemet,
 Hogy elkészítse a te útadat,**

valaki a Mt 11₁₀-ből írta ide majdnem szóról-szóra, csak egy kissé rövidebbre fogva. Ezzel azt akarta feltüntetni, hogy a 3-ik versben említett *kiáltó* nem más, mint Keresztelő János. Maga a mondás különben a Mal. 3, és II. Móz. 23₂₀ összeolvasásából keletkezett, és Keresztelő Jánosra vonatkoztatva az őskeresztyének közt közzsájon foroghatott. Ennek a betoldásnak későbbi következménye itt az lett, hogy valaki, aki észrevette, hogy ez az idézet nem Ézsaiástól származik, törölte Ézsaiást a szövegből, és a későbbi kéziratokban már általában úgy hangzik e vers, mint a mai bevett szövegben is olvasható: *Amint meg van írva a prófétáknál*. Ez alatt a nagy általánosságban tartott megjelölés alatt most már szépen megfér Mózes is, Malakiás is és Ézsaiás is. A legjobb régi kéziratokban azonban Ézsaiás neve mindig ott van, és mutatja, hogy Márk itt csak a tőle vett idézetre hivatkozott. Nem is találunk könyvében ennél több egyenes, közvetlen idézetet. Mások beszédeiben közöl ugyan idézeteket, nagy ritkán; de ő maga ennél többet nem idéz.

2. Jegyzet. A 12. vnek abból a szavából, hogy a Lélek a *pusztába* űzte Jézust, holott a 4. v. szerint a keresztelés is a *pusztában* történt, sokan érvet formálnak amellett, hogy itt nem Mké az első írású szöveg, hanem ő is már valamely írott szövegből merített, melyben „a pusztába“ kifejezést már benne találta, és így benne is hagyta, nem is gondolván arra, hogy így valamiképpen számot kellene adni arról is, hogy melyik pusztából melyik pusztába űzte hát? Ez az egész vers azonban tisztán csak a 13. vbeli kis versike bevezetésére szolgál, melyben valaki, valószínűleg Péter sűrű emlegetései nyomán, a kísértés történetét összefoglalta; abból vette „a pusztába“ kifejezést is. Ha azt ide nem írja, akkor hogyan kezdhetné volna kis versikéjét: „És a pusztában volt“... stb. Hogy melyik volt ez a pusztá, az őt épen oly kevésbé érdekelté, mint az, hogy melyikben prédikált a Keresztelő.

Magyarázat.

Evangelistánk nagyon átalánosságban tartott és nagyon rövidre szabott összefoglaló tudósítást közöl itt a Jézus tulajdonképeni működésének kezdetét megelőző dolgokról, hogy ezzel az új testamentomot az óhoz hozzá kapcsolja és kimutassa, hogy Jézusban az ó testamentomi üdvígérek teljesedtek be. Főcélja a Keresztelő János és Jézus közötti viszonynak helyes világitásba állítása: amaz, bár ő keresztelte meg Jézust, mégis csak az eljövendőnek előfutárja; emez pedig, bár felvette János kezéből a bűnbánat keresztiségét, mégis a megígért Mesiás, az Isten fia.

1. Keresztelő János.

(1.1—8.)

Olvasóiról feltételezve, hogy mindnyájan ismerik Keresztelő Jánost, itt egyszerűen elénk állítja őt működése közben, reá mutatván, hogy ő a Jézus előfutára (1—6 v.); csak melleleg vesz magának alkalmat arra, hogy elénk állítsa őt külső megjelenésében is (6 v.) és röviden körvonalozza tanítását (7—8 v.), amiben természetesen az a fő, hogy ő utána jön „az erősebb“.

1 v.) A *Jézus* szó, mely épen olyan személynév, mint Péter, János, stb., amiket most keresztneveknek mondunk, a héber *Jósué*, *Jósua*, vagy a későbbi kiejtés szerint, *Jésua* név görögös formája. Egész kis mondat van benne; azt teszi, hogy „az Úr (Jahveh) üdv“. Mivel az Úr a Jézusban lett nekünk üdvünk, azért nevezük őt Idvezítőnek. *Krisztus* görög szó, a héber *Másiach* és az arámi *Mesichá* fordítása, azt teszi, hogy *Felkenelt*. A *Mesichá* görögös kiejtésből lett a magyar *Mesiás* szó, mely ugyanazt jelenti, mint

Krisztus. Az ó testamentomban Istennek három féle Felkentje volt, ú. m. a pap és király, akiket szent olajjal kentek fel hivatalukra, és a próféta, akit az ő Szent Lelkével kent fel Isten (Ézs. 61₁) az evangéliom hirdetésére. Mind a hármát avégre rendelte Isten, hogy az ő országának e földön való megvalósításán munkálkodjanak. De ezek csak előkészítő munkát végeztek: a tulajdonképeni megvalósítás arra várt, akinek eljövételét régen megígérte az Isten, és aki mindezeknél „erősebb“ és mind a három hivatalt egyesíti magában, t. i. a Jézusra. Mikor tehát Jézust Krisztusnak mondja itt az evangyélita, ezzel azt a hittételt fejezi ki, hogy Jézus a megígért Mesiás, őbenne teljesedtek be Isten üdvígéretei, ő valósította meg e földön az Isten országát, és ő ennek az országnak főpapja, prófétája és királya. Ez volt az őskeresztyének egyetlen hitvallása. És ebben tényleg benne is van az egész keresztység: *Jézus a Krisztus*. Erről a hitvallásukról nevezték el aztán őket gúnyból keresztényeknek, azaz krisztusosoknak. De ők elfogadták e gúnynevet és megszentelt életükkel, s ha kellett, vértanúi halálukkal oly dicsőséget szereztek ennek, hogy ma a „keresztény“ a legszebb dísznév, amit emberre adhatunk. Hogy Jézus a Krisztus, azt más szóval úgy fejezi ki az evangyélita, hogy ő *Isten fia*. A régi királyok Isten fiainak nevezték magokat, amivel ugyanazt akarták kifejezni, amit a maiak azzal, hogy ők Isten kegyelméből uralkodnak, hogy t. i. hatalmukat nem emberektől, hanem egyenest Istentől vették. Ez igaz is; de csak olyan értelemben, mint ahogyan mi is valamennyien Istentől vettük életünket, erőnket, vagyonunkat, társadalmi állásunkat és annyi-amennyi hatalmunkat. De Jézusra nézve ez a szó szoros értel-

mében vett igazság. Mint Ján. 1¹⁷ mondja, ő általa lett meg a kegyelem és igazság: azaz ő benne az Isten üdvözítő akarata és hatalma, tehát az ő lényegének legbensőbb igazsága, a szeretet öltött testet. Mivel pedig az Isten szeretet, ezért Jézus valósággal az Isten fia. Nem úgy vette a kenetet, mint a többi papok, próféták és királyok, kegyelemből, ajándék képen; hanem olyan természetes tulajdona az neki, mint a fiúnak atyja öröke. Az a tétel tehát, hogy Jézus a Krisztus, az őskeresztyének ajkán már a legrégebb korban is azt jelentette, hogy ő Isten fia. És Márk könyvének éppen az is a célja, hogy ezt az igazságot a Jézus életéből vett egyes cselekedetek és szavak elbeszélésével, valamint az ő halálával és feltámadásával megvilágosítsa. Az *evangyéliom* görög eredetű szó, eredetileg jó követséget, vagy azért járó jutalmat jelent, mint ahogyan a szintén görög eredetű *angyal* = *angyal* meg követet. A bibliában azonban már mindig egy bizonyos, meghatározott jó követséget értünk alatta, t. i. azt a jó hírt, vagy örvendetes izenetet, hogy Isten az ő választottait nem hagyja a bűnös világ rabságában, hanem az idők teljességében elküldi a Mesiást, aki őket megszabadítja és az Isten országát e földön megvalósítja. Ez az evangyéliom tehát Istené (1¹⁴), mert ő izeni; de Jézusé is, mert ő róla szól és ő valósítja meg. Így az új testamontomban az evangyéliom még élesebben körülhatárolt értelmet nyert: jelenti a Krisztus váltásmunkájáról szóló örömhírt. E szerint evangyéliom csak egy van, mint ahogy egy az üdvösség is, amelyről szól. Később aztán, mikor a Jézus életeseeményeit és beszédeit leírták és mikor ez elbeszéléseket könyvre szedték, ezt az elbeszélést, illetve könyvet is evan-

gyéliomnak nevezték. Így beszélünk ma négy evangyéliomról. De, hogy ez a négy csak egy, azt a régiek azzal fejezték ki, hogy e négy könyv élére nem azt írták, hogy „Máté, Márk, stb. evangyélioma“, hanem azt, hogy „Evangyéliom Máté szerint, ...Márk szerint“, stb. Tehát egy evangyéliom négy író előadásában. Az Isten evangyélioma már régen kezdődött, amióta vígasztaló prófétaakat küldött népéhez; de a Jézus evangyélioma, azaz annak hirdetése, hogy az üdvigéreteket személy szerint ő fogja teljesíteni, csak most kezdődött a Keresztelő Jánosprédikálásával. Azért mondja, hogy a Jézus evangyéliomának kezdete János lett.

² és ³ v. Őbenne teljesedett be az, amire a babyloniai Ézsaiás hívta fel kortársait a fogságból való szabadulás várásakor, hogy Júdea pusztájában hirdessék, hogy mindent készítsenek elő a közelgő nagy üdv fogadására. Ez idézet Ézs. 40³ v.-ből van véve, az utolsó sor némi egyszerűsítésével, mely az eredetiben így hangzik: „Egygessetek a pusztaságban országútát a mi Istenünknek“.

⁴ v.) A Jézusban közelgő üdvnek ez az útegyengető előhírnöke, vagyis a Jézus evangyéliomának kezdete Keresztelő János lett. Ő az idvesség útját bűnbánati predikációkkal és keresztelekkel egyengette. Ezek a *keresztelek* tulajdonképpen ritualis tisztulási fürdők, vízbe való bemerítkezések voltak, amilyeneket a zsidók ma is használnak, és azt hiszik, hogy azok lemossák az ő bűneiket. De János keresztsége *megettérési keresztség* volt *bűnbocsánatra*, azaz ő nem azt prédikálta, hogy a szent fürdő lemossa a bűnt, hanem azt, hogy aki megtér és annak jeléül, hogy bűneiből megtisztulni óhajt, megkeresztelkedik, azaz helyesebben, bemerítkezik, az bűnbocsána-

tot nyer. A *megtérés* magyar szóval a megfordulást, a helytelen útról a helyes útra való visszatérést jelenti, a megfelelő görög szóval (metanoia) pedig az egész lelkület megváltoztatását, belső átalakulást: és ma ezt értjük alatta magyarul is. Keresztelő János tehát azt kívánta, hogy az emberek változtassák meg a szívüket, vágyakozzanak a bűntől való megtisztulásra, hogy bűnbocsánatot nyerjenek; és így megmosódva, a bűnöktől megtisztulttan várják a bekövetkezendő üdvöt.

5 v.) Az előző vers azt mondja, hogy János a *pusztában* működött; de, hogy melyik pusztában, arról nem szól. Itt most azt mondja, hogy a Jordánban keresztelte meg a bűnbánókat, és hogy oda ment hozzá *az egész judeai vidék és a jeruzsálemiek mind*. E helynek tehát Judea központjában és Jeruzsálem közelében kellett lenni. Az a hely pedig, amelyet ma mutogatnak kissé északra a Jordánnak a Holttengerbe való torkolásától, nem ilyen. De Ján. 1²⁸ Bethabarát, Ján. 3²³ pedig Énont, „Sálemhez közel“, jelöli meg a Keresztelő működési helyét. Ezek pedig mind azon a „hegyvidéken“, a Júda hegységében vannak, ahol „Júdának városa“ is volt, melyben Lk. 1³⁹ szerint Keresztelő János született. Itt volt a „Júdea pusztájának“ nevezett vidék; nem a mai Jordán mellett, hanem a Vádi Szelmán nevezetű, és a Földközi tengerbe ömlő folyó mellett, melyet a régi időkben szintén Jordánnak neveztek. Itt, e sűrű lakosságú vidéken, nagy néptömegek előtt tartotta János megrázó bűnbánati prédikációit, melyeknek hatása alatt sokan *bűneik* beismerésére és *megvallására* jutottak, és megkeresztelkedtek. Mint Mátéból és Lukácsból tudjuk azonban, közülök a legtöbbre nézve az volt a fő indító ok, hogy a bekövetke-

zendő haragot, azaz a szerintök a Mesiás eljövetelekor tartandó istenítélet kárhozhatóságát elkerüljék.

6 v. Keresztelő János öltözete, a durva *szőresuha* és a *bőröv* Ilyés prófétára (II. Kir. 1.) emlékeztet. Mind a kettő a próféták hivatali ruhadarabja volt. A szőrpalást olyan volt, amelyet Zak. 13⁴ 5 szerint a földművelők is viseltek. *Tápláléka* a legegyszerűbb, amit a vadon erdő és mező nyújtott. Ez már aszketikus vonás benne, ami azt mutatja, hogy ő is az esszénusok ekorbeli keresztelő szektái közé sorozható. Ez időben u. i. többen is voltak ilyen „keresztelők“, akik önmegtartóztatásban, néha remeteségben éltek, és híveiktől gyakori rituális tisztálkodásokat, mosakodásokat és fürdőket kívántak. De ezek közül csak egy, János lett és lehetett a Jézus útegyengetője, mert ő a szent fürdőt nem a bűn lemosásának, hanem a bűntől való tisztulás utáni őszinte vágyakozás megpecsételésének tekintette. Tudta, hogy ezt a vágyakozást ő ki nem elégítheti; ide valaki olyan kell, aki ő nála „erősebb“. A bűnbánat és a tisztulás vágyának felkeltése, ez az üdv útjának igazi egyengetése.

7 és 8 v.) És erről szóltak a Keresztelő prédikációi, amelyekről itt egy rövid, összefoglaló ismeretetés van előttünk. Bővebbet Máténál és Lukácsnál talál az olvasó. Itt Márk csak azt a két pontot emeli ki, ami az ő korában az őskeresztényekkel szemben vita tárgya volt, hogy t. i. ki a nagyobb, János-é, vagy Jézus? És melyiknek a keresztisége hatásosabb, a Jánosé-e, vagy a Jézusé? E kérdések felvetésére az adott okot, hogy János keresztelte meg Jézust, és nem megfordítva; és voltak, akik ez alapon az ő felsőbbségét vitatták. Eanek elismerése természetete-

sen annyi lett volna, mint az ifjú keresztyénségnek a zsidóságba való visszaszorítása. Ez ellen a keresztyének magának a Keresztelőnek élénk emlékezetben élt szavaira hivatkoztak, amelyekben ő maga elismerte (7. v.), hogy az, aki nála „erősebb“, t. i. a Mesiás, aki a Jézus, ő utána jó el, (ami így is történt), és amál ő annyival kisebb, hogy magát még szolgálják sem tartaná méltónak; továbbá (8 v.), hogy az ő keresztsége csak víz, a Jézusé ellenben tűz. Mert az eredeti hasonlat, mint Mátéból és Lukácsból még meg lehet állapítani, ez volt. A tűzkeresztség alatt pedig értette János az ítélet megemészlő tüzet, melyet a Mesiás hoz a világra, mielőtt Isten országát megalapítaná. Miután azonban Jézus nem ezt a tüzet hozta a világra, hanem a Szent Lélek megtisztító tüzet, a János beszédében is ezt értették tűz alatt. Úgy hogy Márk a „tűz“ szót már ki is hagyja. Az eredeti víz- és tűzhasonlatnak az volt az értelme, hogy János az ő megtérési keresztségével csak előkészíti a világot az istenítéletre, de magát az ítéletet az utána eljövendő Mesiás (Jézus) hajtja végre az ő tűzkeresztségével; a mostani hasonlaté pedig az, hogy János keresztsége csak a bűntől való megtisztulás vágyának megpecsételése, a Jézusé ellenben magának a megtisztulásnak megpecsételése, amennyiben az a Szent Lélek közli velünk, mely a belső lelki megtisztulást elvégzi. Tehát mindenképen a Jézus keresztsége a hathatósabb.

Hogy a Jézus keresztségét a Szent Lélek ajándéka teszi teljessé, azt ma a konfirmációval szemléltetjük. Ezt tehát nem egyszerű szertartásnak kellene vennünk, hanem komoly ténynek, mely által a Szent Lélek egész életünkre elpecsételt bennünket a Jézus követésére.

2. Jézus megkeresztelkedése.

(1₉—1₁)

Jézus megkeresztelkedése eleitől kezdve magyarázatra szorult a keresztyének részéről, mert a zsidók ezt is az ő személyének kisebbitésére használták fel. Ez nem is volt nehéz, mert nyilvánvaló volt, hogy a János keresztsége megtérési keresztség bűnbocsánatra, amire tehát csak a Mesiást váró bűnös embereknek van szüksége, nem pedig magának a Mesiásnak, az Isten fiának. Ezen kívül, mint a Keresztelőnek és Jézusnak ez alkalomból Máténál közölt (Mt 3₁₄₋₁₅.) beszélgetéséből még világosan kiérződik, a megkeresztelkedés tényéből azt a következtetést vonták le némelyek, hogy tehát János a feljebb való, ő a Mester, Jézus pedig a tanítvány. Miután azonban erre már megadta a cáfolatot evangyélis-tánk fentebb (7. 8 v.) a Keresztelő prédikációjával, itt most csak az előbbire van tekintettel. Nem vitázik, csak egyszerűen elmondja a keresztség alkalmával Jézusnak megjelent látomást, és olvasóira bízza, hogy abból a következtetést levonva, magok állapítsák meg, mi hát a Jézus megkeresztelkedése? Nem más az, mint az Isten fiának mesiai hivatására való felavatása annak ünnepélyes kinyilatkoztatásával, hogy a mennyei Atya helyesli azt az utat, amelyre az ő fia most lépett, t. i. hogy „a bűnösök közé számláltatott“ (Ézs. 53₁₂). Ez az új testamentomnak az óhoz való felséges hozzákapcsolása.

9 v.) Hogy mily kevésbé érdeklik evangyélis-tánkat Jézus külső életkörülményei, azt láthatjuk itt, ahol azokról egy szóval sem emlékezik meg. Keresztelő János külső megjelenését még vázolta néhány jellemző szóval, Jézuséra nincs egy megjegyzése sem. Még azt is, hogy Názáretből való és ez a

Názáret Galileában van, csak mellesleg említi fel, azért, mert a leírt esemény meg Judeában történt, és Jézus az ő messiási működését a ¹⁴ v. szerint mégis Galileában kezdte meg. Azt a világtörténeti jelenetet is, mikor Jánosban és Jézusban az ó- és új testamentom, egy ó- és egy új világ szemben áll egymással, és az új bele kapcsolódik, bele merítkezik, bele gyökereszik az óba, hogy mint új életnek mennyei csirája, abból új életet fakasszon, azaz eljuttassa azt teljes kifejlődésének mennyei tetőfokára, a világ legegyszerűbb szavaival, az időpontnak is csak elmosódó, általános megjelölésével írja le: *akkor eljött Jézus, és megkereszteltette János által a Jordánban.*

¹⁰ v.) Jézus előtt, mikor messiási hivatalára lépni akart, két választás volt. Vagy csatlakozik az akkori népies és Keresztelő János által is vallott váradalmakhoz, és erőhatalommal lép fel országa megalapítására; vagy a babyloni Ézsaiás által megjelölt útra, a szenvedő Mesiás útjára lép egy lelki ország megalapítására. Az első esetben képtelenség lett volna megkeresztelkednie; a másodikban okvetlenül szükséges volt. És ő a másodikat választotta. E választására nyeri meg itt e látomásban a mennyei Atya helyeslését és jóváhagyását. A kereszttség vizéből felmerülve, megnyilatkozott egeket lát, és látja a Szent Lelket galamb alakjában magára szállani. Ez nem azt teszi, mint sokan gondolják, hogy most nyerte meg a Szent Lelket, tehát most hivattott el Mesiásnak, mert hiszen, mint láttuk, ő Isten fia volt, aki hivatalát és az ahoz való kenetet, azaz a Szent Lelket örökség szerint bírta; hanem azt teszi, hogy most lett előtte egészen világossá, hogy az a Szent Lélek, amely ő benne van, nem megemészthő tűz,

nem az ítéletnek megsemmisítő lelke, mint a Keresztelő várta, hanem a Noé galambja, a békének, szelídségnek és alázatosság-
nak lelke. Ő nem ítéletet tartani jött, hanem békeséget hozott a bűnös világoknak.

¹¹ v. Igen, ez az ő hivatása. Ezt megerősíti benné egy *égből jövő hang* is, a mennyei Atya szelíd hangja, amit sokszor hallott ő az előtt is már Ézs. 42¹ és Zsolt. 2⁷ nyomán viszhangzani szívében, de soha még ilyen világosan, ilyen határozottan és szeretetteljesen nem, mint most, életének ezen az imént eldöntött válaszútján. Ez a helyeslő, biztató hang soha el nem mosódott emlékezetében, és egész élete, minden szava és cselekedete ennek a hangnak csodálatos, eleven kisugárzása volt: ez a helyes út, amelyen jársz, ez az Isten útja, te vagy az Isten szerelmes fia, te benned, a te messiási munkádban, hatalmas cselekedeteidben és megváltó szenvedéseidben leli ő kedvét. Még a keresztfán is, mikor Isten által is elhagyatott voltát panaszolta, még utolsó kínos sóhajtásában is ez a helyeslő, ez a biztató atyai hang kísérte, ennek csodás fénye ragyogott ki egész lényéből, úgy, hogy a pogány százados, aki őt meghalni látta, önkéntelenül viszhangoztatta e mennyei szózatot, mely kell, hogy az egész mindenséget betöltse, „Bizony, ez az ember Isten fia volt!” (15²⁹).

3. Jézus megkísértetése.

(1¹² 13)

Ezután közvetlenül még egy nagy belső tusát kellett megvívni önmagával Jézusnak, mielőtt a lemondás és önfeláldozás maga választotta útjára rá lépett volna. Erről szóla a kísértés története, melyről Mt. és Lk. bővebben ír. (L. ott) Itt csak két kitételéről kell Márk-

nak külön megemlékeznünk. Az egyik az, hogy a Lélek a megkeresztelkedés után azonnal *kiűzte*; sőt az eredeti szöveg szerint egyenest *kidobta* Jézust a pusztába. Ezzel azt akarja az író festeni, hogy Jézus mennyire a Lélek feltétlen hatása alatt állott. A másik az, hogy *együtt volt a vadállatokkal*. Ez a pusztai tartózkodás félelmetes és kísérteties voltának (II. Makk. 5₂₇ nyomán, mely szerint az Apollonius elől a pusztába menekült Makkabaeus Judás társával együtt a hegyek közt vadállatok módjára élt, hogy a tórárt megsérteni ne legyen kénytelen) kísértésére szolgál, sőtét háttérül a reá következő vigasztaló, felemelő, napfényes oldalnak, hogy „az angyalok szolgáltak neki”, mint I. Kir. 19₅. 7 v.-ben Ilyésnek. Különbözik szerzőnk minden esetre ismert a kísértésnek azt a történetét, amit a más két synoptikus leír, (pl. 8₃₃-ban Jézus Sátánnak nevezi Pétert, amiért őt, mint most itt a kísértésnek a Sátán tette, a kereszt útjáról el akarta téríteni); de ő azoktól eltérőleg ebben sem a kísértés mibenlétére, hanem Jézus istenfiúi életére helyezi a főszólyt. Míg egyfelől a Sátán kísérti, a vadállatok rettegtek, addig másfelől a mennyei Atya angyalai szolgálnak neki. Itt nem a kísértések felett kivívott diadal megjutalmazásáról van szó, hanem arról, hogy a kísértések és félelmek között angyalok szolgálnak az Isten fiának: az Isten gyermekeinek.

4. Jézus visszatérése Galileába.

1_{14—15})

A Nagy Heródes fia, Galilaea és Peraea tetrárkája (Kr. e. 4.—Kr. u. 39), Heródes Antipás, Keresztelő Jánost Machaerus várába záratta, mert, mint Josephus zsidó történetíró mondja, félt, hogy mű-

ködése nyomán veszedelmes messiási mozgalmak támadnak. Hogy ez mikor történt, azt nem tudjuk; csak annyit tudunk, hogy Kr. u. 29-ben (mások szerint 34-ben!) le is fejeztette, és pedig hosszú tétozás után. A synopticus evangéliumok előadása szerint a Keresztelő fogságra vettetése volt Jézus számára a jeladás messiási működésének megkezdésére. Annak a kérdésnek feszegetése, hogy mennyiben fér meg ezzel a János evangéliomának az az előadása, hogy Jézus már előbb is működött, nem ide tartozik. Erre nézve itt csak annyit jegyezzünk meg, hogy az evangéliumok egyáltalán nem akarnak pontos, rendszeres és hiánytalan élettörténetek lenni. Legkevésbé akar pedig Márké, aki, mint az eddigiekből is láttuk, sem pontos életrajzi adatok közlésére, sem szabatos hely- és időmeghatározásokra nem törekszik.

14 v.) Egyébiránt e versből az látszik, hogy mikor Keresztelő János elfogatása után Galileába jött Jézus, akkor már megkezdte tanítói működését és útközben is prédikált. A Keresztelő *elfogatását* az eredeti szó úgy fejezi ki, hogy *kiszolgáltatás*, amivel azt jelzi, hogy ő másképp nem juthatott volna Heródes Antipás hatalmába, ha Isten az ő kifürkészhetetlen végzése szerint ki nem szolgáltatta volna neki. Abból a kifejezésből, hogy Galileába *jött* Jézus, némelyek azt következtetik, hogy ezt és a következő történeteket már Péter apostol elbeszélései alapján írta le Márk, aki az eddig elmondottakat más forrásból merítette (l. a Bevezetést). Péter u. i. Galileában lakott és tanúja volt annak, hogy milyen feltűnést keltett ott mindenfelé, mikor az új Mester oda jött Judeából, enyhületet és derűt támasztva a szívekben kedves prédikációi által; és ez mindig emlékezetében maradt, és sok-

szor emlegette később környezete előtt. Az *Isten evangéliomára* nézve l. 1₁-et.

15 v.) E vers oly rövid összefoglalásban ismerteti Jézus prédikációjának főtartalmát, mint a 7 v. a Keresztelő Jánoséiét. Hogy *betelt az idő*, az azt jelenti, amit Gal. 4₄ úgy fejez ki, „eljött az idő teljessége“. A zsidók közt a Mesiás várása a babyloni fogság óta lett igen erőssé és sóvárgóvá. Minél nagyobbak voltak szenvedéseik, annál hevesebben várták, hogy mikor Isten megelégteli nyomorúságaikat, mikor betelül a szenvedésekre rendelt idő, akkor Isten megszabadítja az ő népét. Elküldi a Mesiást, aki megtartja az istenítéletet a világ felett, a világi birodalmakat összetöri, az Isten népének ellenségeit és általában a bűnösöket megégeti tűzzel, a választott népet pedig beviszi az istenországának bőségébe és boldogságába. Legelőször Jer. 25₁₂ 29₁₀ alapján a babyloni fogság 70-ik évének végére számították ezt az idő teljességét; mikor pedig ez a számítás nem vált be, akkor újabb, meg újabb időpontokat tűztek ki különböző számításokkal, de rendszeren a Jeremiás titokzatos 70 éve alapján. E számítási műveleteknek segítségül vették aztán „az idők jeleit“ (Mt. 16₃), azaz az olyan feltűnőbb természeti jelenségeket, vagy történelmi eseményeket, amelyekből arra következettek, hogy már nem lehet messze a világ vége. Dán. 9₂ sk.-ből látszik, hogy a Szentírásból, és kivált Jeremiásból milyen műveletekkel akarták kiszámítani az idő teljességének még a pontos napját is. Jézus e számításokat természetesen nem fogadta el. Ő a végítéletet külön választotta az istenországának megalapításától, és azt mondta, hogy ez utóbbinak immár ideje betelt, az előbbinek napjáról, vagy órájáról pedig „senki sem tud,

még a mennyből! angyalok sem, sem a Fiú, csak az Atya“ (13₃₂). Az idő teljessége az Isten országának megalapítására akkor jött el, mikor a Keresztelő börtönbe vetetése után Jézus indítva érezte magát, hogy teljesen a kezébe vegye a János által előkészített munkát. Feltűnő, hogy Jézus nem azt mondja, hogy eljött az istenországa, bár az tényleg ő benne jött el, hanem csak azt, hogy *elközelített*. Ennek magyarázata az, hogy az ő országalapító, vagy más szóval mondva üdvadó mesiási működéséhez elválaszthatatlanul hozzá tartozik nemcsak az ő élete, működése és tanítása, hanem az ő kiasz szenvedése, halála és feltámadása is. Tehát, míg ezek meg nem történtek, addig az istenországa csak közel volt, de a maga befejezett teljességében még nem volt itt. Hiányzott belőle épen tartalmának központja, üdvének forrása: a kereszt. Innét van, hogy az „evangéliom“ szónak fokozatosan teljesebb tartalma van Keresztelő János, majd Jézus és végül az apostolok ajkain. Jánosnál örömhír: utánam jön a Mesiás! Jézusnál üdvizenet: közel van az istenországa, térjetelek meg, fogadjátok szívetekbe! Az apostoloknál váltságprédikáció: Jézus a Golgota keresztljén legyőzte a világ, a bűn és halál hatalmát, és ő benne immár készen van az üdv, szabadság és béke mindenki számára. Ezt mondhatjuk úgy is, hogy csak a Jézus sebei nyitottak nekünk utat az istenországába. Mert oda senki be nem juthat másként, csak úgy, ha ő embernek megfeszítésében Jézus kereszthalálának, és újjászületésében Krisztus feltámadásának valóságos erejét megtapasztalja. A Jézus prédikációiban az istenországa ak hirdetéséhez esaltolt ítéleteket, vigasztalásokat és buzdításokat itt Márk természetesen egészen a maga sza-

vaival foglalja össze, úgy, amint ők azt Péterrel és a többi apostolokkal a későbbi kezdő tanítványoknak ismételten tolmácsolni szokták: *térjetelek meg* (l. 4 v.-nél) és *hígyjetelek az evangéliomban*.

5. Az első tanítványok elhívása.

(1₁₆₋₂₀)

Még az első tanítványok elhívását is Jézus mesiai működésének előkészületei közé számíthatjuk. Bizonyos, mint az imént láttuk, hogy az előtt is prédikált már. Vannak, akik János evangélioma alapján vitatják, hogy már tanítványai, t. i. nemcsak hallgatói, hanem szorosabb, olyan értelemben vett tanítványai is voltak, mint az apostolok. De azért az ő tulajdonképeni, hogy úgy mondjuk, rendszeres, mesiai működése mégis csak e négy apostol elhívásával kezdődött, akiket ettől fogva minden nevezetesebb alkalommal az ő legszűkebb környezetében találunk. Itt már az előadás üdeségén és közvetetlenségén egészen jól megérezni, hogy Márk Péter apostolnak személyes élményein nyugvó elbeszélései alapján ír.

¹⁶v.) Márk írói módszerét itt is jellegzetes mivoltában szemlélhetjük. A Galileába való visszatérés történetéhez itt egy egyszerű „és“-sel hozzákapcsolja az első tanítványok elhívásának történetét. Hogy mennyi idő telt el a két esemény között, mi történt aközben, mi indította Jézust tanítványok gyűjtésére, arról hallgat. Sőt még arról sem szól, hogy a tóhoz jövelekor egyáltalán forgatott-é tanítvány-gyűjtési tervet elméjében. Az egészet Péter benyomásainak szempontjából mondja el: amint egyszer ők ott halásznak a Galilea tengere mellett (a héber nyelvben nincs külön szó a „tenger“ és a „tó“ jelzésére, ezért a biblia a

tavat is tengernek mondja), egyszerre csak, váratlanul, feltűnik előttök a parton Jézus királyi alakja, hangzik feléjük hívó szava; és ők követik ellenállhatatlanul. Soha sem kérdezték ők, hogy hogyan került oda Jézus, keresett-é valakit tanítványának, vagy csak mikor őket meglátta, akkor támadt az az ötlete, hogy elhívja őket; miért is kérdezték volna? Jézus szólt, és ők követték. Oly szép, oly természetes volt ez ő előttük, hogy semmi magyarázatra nem szorult. Így van ezzel ma is mindenki, aki Jézus szavának vonzókörébe esik. Az első tanítvány lett *Simon*, akit Kéfá, vagy görögös átírással kiejtve Kéfas melléknévéről, mely magyarul annyi, mint Szikla, görögül meg Petros, Péter néven ismerünk. Róla itt már úgy beszél az evangélista, mint akit mindenki ismer. Testvére, *András*, kevésbé jelentékeny tényező az apostolok között. Lukács őt már nem is említi annál a jelenetnél (Lk. 5₁₋₁₁), mikor Jézus a többi itt említett tanítványait elbeszélésünknek megfelelőleg emberhalászokká teszi. Nem említetik a megdicsőülés hegyén sem (Mk. 9₂₋₁₃). A „*halásznak*“ szót igazában úgy lehetne lefordítani, hogy „dobó hálót vetettek“. Az a nálunk is ismert kerek dobó háló volt a genezáreti halászok kedves szerszámja, amelyiket a szélén fogával és kezével megfogva, a ladikban, vagy a sekély vízben maga körül megfordulva terjeszt ki a halász a levegőben, és úgy vet a vízbe, mint egy nagy kilapított esernyőt. Ma is kedvelt és ügyesen kezelt szerszám ez az ottani halásznál; ezzel „*vadásszák*“ a halat, mint ők magukat kifejezik. A Genezáret tava ma is elég gazdag halban, és kivált Kapernaum vidékén, általában a tó északi részén vannak bő halászterületek; de a halászat ma már

nagyon lehangyolott. A vers végén ez a feleslegesnek látszó magyarázat „*mert halászok voltak*“, csak arra szolgál, hogy hozzókapcsolódhassék a 17-ben az „emberhalász“ kifejezés.

17 v.) Minden megszólítás és magyarázat, sőt minden bevezetés nélkül egyszerűen csak oda kiáltott nekik Jézus: *ide utánam!* Vannak, akik ennek a feltűnő körülménynek magyarázatát Ján. 1₄₁-ben találják meg, amely szerint András és Simon Judeában is tanítványai voltak Jézusnak; sokkal jobban megmagyarázza azonban ezt az, amit az imént mondtunk, hogy itt az író tisztára Péter benyomásainak alapján beszél. Őt az egészről csak e kettő érdekelt, és az maradt meg örökké üdén emlékezetében: Jézus feltűnése a tó partján, és ellenállhatatlanul vonzó hívása. Az elhíváshoz adott magyarázat, hogy *emberhalászokká* teszi őket, mutatja, hogy Jézus itt már öntudatos terv szerint fogott hozzá messiási hivatalának betöltéséhez, az Isten földi országának megalapításához. Emberhalászok kelleneek neki, akik a Mt. 13₄₇ sk.-ben az istenországa jelképezésére említett gyalommal mindeneket bekerítsenek.

18 v.) *Azonnal elhagyták a hálókát*, tehát mindazt, amiből, aminek és amiért eddig éltek: és *követték* Jézust, hogy azontúl ő belőle, ő neki és ő érte éljenek.

19 v.) 20. Ugyanez a jelenet ismétlődött kissé odébb a Zebedeus testvérpárral, *Jakabbal és János-sal*. Akik, mint a szemtanú önkéntelen megfigyelése önkéntelenül megrögzítette az ily mellékes vonásokat is, akkor már a halászat befejezésével hálókát igazgatták a ladikban atyjukkal és napszámosaikkal. Zebedeus tehát jó módú halászmester volt. Érdekes megemlíteni azt az okoskodást (Th. Zahn), amely szerint a Jézus ke-

resztje alatt álló asszonyok közül Jézus anyjának, Máriának Ján. 19₂₅-ben névtelenül felemlített nővére azonos a Mk. 15₄₁-ben említett Salóméval, az viszont a Mt. 27₅₆-ban említett anyjával a Zebedeus fiúknak; így tehát Jakab és János apostolok Jézusnak unokatestvérei lettek volna. Mindenesetre ez a két apostol volt Jézusnak legtüzesebb híve. De egyben ez a kettő ragaszkodott legtüzesebben istenországának külső, érzéki felfogásához is. Gyerme kies ragaszkodásuk, őszinte, mély hitük és lángoló, soha nem lohadó lelkesedésük azonban minden idők tanítványainak példányképül szolgálhat.

Homiletikai jegyzetek.¹

Jézus csodálatos egyéniségének oly nagyon titokzatos és oly nagyon természetes, és épen e kettőnek megkapó keveréke által oly nagyon vonzó isten-emberi vonásai már e bevezető részben hatalmas arányokban bontakoznak ki előttünk. Az Isten fia, akiről a próféták szóltak, alázatosan járul a bűnbánat megtérési keresztsége alá, mint a legutolsó bűnös ember. És a magát megalázó ember megnyilatkozott egeket lát, égi szótatot hall: *Te vagy az én szeretett fiam, te benned találtam kedvet!* A Lélek feltétlen erővel megragadja (pneumatikus ember), uralkodik felette (kidobja a pusztaba); és az angyalok szolgálnak neki. A világ múltó értékei, test, erő, hatalom iránt nem érzéketlen, azok kísértő erővel hatnak rá; de nem tudják legyőzni. A világ félelmetes ereje nem hagyja hidegen, de nem tudja leverní. És a kísértések közt, és a félelmek közt, mikor a legnagyobb emberi gyengeségek szakadnak reá a világ csábjai és retentései között, akkor érzi legjobban, hogy ő Isten fia, az Isten különös gondviselésének tárgya: az angyalok akkor szolgálnak neki. Tudja, hogy ő az Isten fia, akiben az Isten országa egészen közel jött az emberekhez; de érzi, hogy azt csak az ő kinszenvedése és halála árán plántálhatja át teljesen az emberek szívébe. Megtérést prédikál, mint az istenországának előhírnökei, az ótestamentomi

¹ Az első kikezdés példa arra, hogy a pl. Lan- genál külön adott krisztológiai gondolatokat miként kell a homiéta kezére adni? — Szerk.

próféták; de tanítványait emberhalá-
szokká teszi, mint az újtestamentom
megvalósítója, az istenországának fel-
tétlen ura és királya. A királyság ha-
talmának és dicsőségének minden külső
jele nélkül jön; és egy hívó szavára
mégis emberek hagyják ott foglalkozási
körüket, életmódjukat, családjukat, és
kérdőzködés nélkül, magyarázgatás
nélkül mennek utána. Nem tudják
hova. Ő utána.

Mi a keresztyénség? Mk. 1₁ E vers
az őskeresztyének hitvallását tükröz-
teti vissza, és röviden benne foglaltatik
mai egyházi hitvallásunk is. Jézusnak
itt felsorolt nevei u. i. világos feleletet
adnak arra a kérdésre, hogy mi a ke-
resztyénség, mi annak legbensőbb lé-
nyege; mert e három név épen a ke-
resztyén élet három nevezetes mozza-
natát, az újjászületés, megszentelődés
és megdicsőülés mozzanatait tárja
előnk. 1. Jézus = az Úr üdv. A keresz-
tyénség tehát először is üdvélet a
Jézusban. Erre jutunk az újjászületés
által. 2. Krisztus = Felkent, az isten-
országának vagy mennyek országának
prófétája, főpapja és királya. A keresz-
tyénség e szerint mennyei élet e földön
a Krisztus királysága alatt. Azaz a
szent életre való elkötelezettség a Krisz-
tusban. Ennek útja káténk szerint a
megszentelődés. 3. Isten fia, akinek
véges földi életén is, megkísértései
között, szegénysége és szenvedései kö-
zött is mindig ott ragyogott az isteni
dicsőség, mindig világos volt, hogy Ő
egy az Atyával. És azért jött, hogy
erre az Istennel való egységre ő maga-
ban minket is eljuttasson. Ennek útja
káténkszerint a megdicsőülés. Ez a maga
egész teljességében a halál után a meny-
nyben vár reánk, ahol nem tükör és ho-
mályosság által, hanem szemtől szembe
látunk; de már e földön is birtokunk-
ban van, aminek záloga a Szentlélek.

Jézus és a Keresztelő 1₁₋₈ Kereszt-
elő János és Jézus találkozása úgy
tűnik fel, mint az égen két hatalmas
üstökös összeütközése, melyben az új,
hatalmasabb, teljesen elborítja, meg-
semmisíti az őt, a halványabbat. Pedig
nem semmisíti meg, csak új fényre lob-
bantja, igazi lényegének kifejlesztésére
segíti. Jézus mindazt teljesítette, amit
Keresztelő János az őtestamentom lé-
nyegének megvalósulásaként várt tőle;
csak hogy megfordított sorrendben. A
Keresztelő így várta: 1. Ítélet. 2. Isten
országa. 3. Üdvélet. Az Isten üdvrendje
pedig, melyben az őtestamentom lé-
nyegét Jézus által megvalósítja, ez:
1. Üdvélet (egyének megtérése, életke-
megújítása stb.), 2. Istenországa (a
megszentelt életet élő egyének által a

közszellem, közéleti erkölcsök és intéz-
mények megszentelődése, szóval Isten
uralma e földön); 3. Ítélet (az örökké-
valóságban való teljes megdicsőülés).

Előkészítés és megvalósulás. 1₁₋₈
Az új testamentomot előkészíti az ő,
a Szentlélekkel való keresztséget a víz-
keresztség. Ez amarra előkészít 1. a
bűnbánat-, 2. a megtérés vágya, és 3.
a szabadulás (váltás) reménye által.
E nélkül az előkészítés nélkül ma sem
lehet idvesség. Mert a Szentlélekkel
való keresztség a Krisztusnak jegyez
el bennünket, aki az ő Szentlékének
titkos munkájával szerzi meg nekünk
1. a bűnbánatra a bocsánatot és tisztu-
lást az ő vére által, 2. a megtérés vá-
gyára az élet megújítását, és 3. a sza-
badulás reményére a váltás tudatát,
vagyis bizonyos tudását és meg-
tapasztalását annak, hogy a bűnbocsa-
nat és megtérés által a bűntől és világ-
tól úgy felszabadultunk, hogy annak
hozzánk többé semmi joga nincs. A
Szentléleknek ez a titkos munkája
egész életünkön keresztül tart, és mivel
nem kezdődhetik elég korán, azért a
gyermeketek sem lehet elég korán a
keresztség sákramentomában részesí-
teni, vagyis Krisztussal eljegyezni.
Hadd legyen a csecsemő már a pólyá-
ban Krisztus jegyese, akit szülei, test-
vérei és rokonai részéről kezdettől fogva
a Krisztus szerelme és szelleme lengjen
körül.

Az istenfiúság útja. 1₉₋₁₁. A mi ke-
resztségünk a fennebbiek szerint úgy
is mondható, hogy az az embernek el-
jegyeztetése az istenséggel. Innét van,
hogy bár a régi keresztyének egy időben
babonából minél későbbre, lehetőleg
közvetlenül haláluk előttre igyekeztek
azt halasztani, utóbb mégis győzedel-
meskedett az az egészséges felfogás,
hogy ennek az eljegyzésnek jobb minél
korábban, még a csecsemőkorban meg-
történni. Így jött szokásba a gyermek-
keresztség. Ezzei szemben téves arra
hivatkozni, hogy Jézus is felnőt korá-
ban kereszttelkedett meg, mert az ő
keresztsége egészen más, mint a miénk.
Az ővét a miénkkel szemben meg úgy
mondhatjuk, hogy eljegyeztetés az
emberiséggel. Ő megtagadta istenségét,
királyi koronáját, hatalmát és dicső-
ségét és a keresztségben a kereszthor-
dozás útjára térvén, az istenemberi
tisztre avatott fel, és így készítette
meg számunkra azt az utat, amelyre
hivatva vagyunk, az istenfiúság útját.
Ez az út 1. kezdődik önmagunk (testi-
ségünk, ő emberünk, önzésünk, világi
vágyaink, stb.) megtagadásával, 2.
folytatódik megnyilatkozott egek (a
véges földi célok helyett magasabb

rendű mennyei célok) látásával és a Szentlélek segítségével, 3. végződik a mennyi Atya szeretetének és jótetszésének az élet koronájaként való elvételeivel, miután e szeretet és jótetszés kísért bennünket földi életünk küzdelmei és szenvedésein át mind az egékig.

A kísértés. 1₁₂₋₁₃. Az Isten gyermekeinek földi élete olyan, mint Jézus pusztai tartózkodása. 1. Folytonos kísértések közt folyik. Mert minél magasabb eszményekért küzd valaki, a Sátán, az önzésnek ez az alattomos képviselője, annál jobban megkörnyékezi, hogy az eszmények és erkölcsi javak szolgálatából a haszonlesés, élvhajhászat, vagyonszerzés stb., stb. önző útjára térítse. 2. Minden felől félelmek rettetgetik, mint Jézust a pusztában. Mert minél tisztább és nemesebb életet él valaki, annál dühösebb ellensége lesz neki a világ. Aki a farkas veremben a farkasokkal nem üvölt, azt a farkasok fel akarják falni. 3. De e kísértések és rettentések mind csak arra valók, hogy alkalmul szolgáljanak az Isten szabaddításának kijelentésére. Hogy kitűnjék, hogy az Isten az ő választott gyermekeit kézen fogva hordozza az élet szövvényei közt, és azoknak, akik ő reá bízzák magokat, az angyalok szolgálnak. Minél nagyobb a baj, annál fényesebb lesz a győzelem.

Az evangéliom. 1₁₄₋₁₅. Evangéliom, mint láttuk, csak egy van; de mégis egészen mást-mást jelent e szó a próféták, a Jézus és az apostolok ajakán. Lássuk ezeket egyenként. 1. A próféták ajkain örömhír a pogányok bekövetkezendő megítéltetéséről és

Isten népének megdicsőíttetéséről. 2. Jézus ajkain örömhír az idők teljességében a lelki istenországának közel való voltáról. 3. Az apostolok ajkain örömhír a lelki istenországa megvalósulásáról, a váltáság teljességéről. Az egy örömhírnek ez az időben egymásra következő három fokozata most egymás mellett is megvan. Az evangéliom örömhír arról, hogy 1. ez a földi élet a nehéz, és sokszor véres, sokszor szennyes küzdelmek, vívódások és ítéletek során át végre is meg fog dicsőülni Isten lelkének munkája által, 2. e megdicsőülésnek munkálója minden ember, aki az idők teljességében, a számára kellő és lehetséges időpontban a Jézussal való szellemi érintkezés folytán rá jön arra, hogy az istenországa szellemi ország, mely minden rendű és rangú hívőhöz nagyon közel van, 3. ez a megdicsőítő munka pedig kinek-kinek már e földi életében diadalra jut a Jézus kereszthalálában és feltámadásában való részese, azaz a váltáság megnyerése által. Az istenországa ezekben már nem csak közel van, hanem meg is valósult. Mivel a váltáság megvan, de a Jézus halálában és Krisztus feltámadásában való részvétel után még nem mindenki sóvárog és így még sokan nincsenek benne az istenországában, bármily közel van is az, azért kell így imádkoznunk: jöjjön el a te országod.

Az első tanítványok. 1₁₆₋₃₀. E történetből egészen világosan tükröződik vissza, hogy mi kívántatik meg a mindenkorai tanítványtól, azaz a keresztyén embertől. 1. Hallja meg Jézus hívó szavát, 2. hagyjon el érte mindent, 3. kövesse őt.

II. A munka indulása.

$$I_{21-45} = Ml \ 8_{14-17} \ 4_{23-25} \ 8_{1-4}; \ Lk \ 4_{37-44} \ 5_{12-16} \ (17_{11-19}).$$

- a) *Az első nap története* I_{21-34} — 1. *A kapernaumi zsinagógában* $Mk \ I_{21-28} = Lk \ 4_{31-37}$ — 2. *Péter házában* $Mk \ I_{29-31} = Ml \ 8_{14} \ 15$; $Lk \ 4_{38} \ 39$ — 3. *Napszálla után* $Mk \ I_{32-34} = Ml \ 8_{16} \ 17$; $Lk \ 4_{40} \ 41$ —
 b) *Az első munkásság összefoglaló általános jellemzése és illusztrációja* I_{35-45} — 4. *Jézus bejárja Galileát* $Mk \ I_{35-39} = Ml \ 4_{23-25}$; $Lk \ 4_{12-44}$ —
 5. *Jézus bélpoklost gyógyít* $Mk \ I_{40-45} = Ml \ 8_{1-4}$; $Lk \ 5_{12-16} \ (17_{11-19})$.

Aztán bementek Kapernaumba; és mindjárt szombaton 121 bemenvén a zsinagógába, tanított. És megdöbbenek az ő tanításán; mert úgy tanította őket, mint akinek teljhatalma van, nem pedig úgy, mint az írástudók. 22

23 És épen volt az ő zsinagógájukban egy ember tisztátalan
24 lélekben, hát felkiáltott, mondván : mi közünk nekünk hozzád,
Názáreti Jézus ? elveszteni jöttél bennünket ; ismerlek, ki vagy,
25 az Istennek szentje. A Jézus meg rászólt, mondván : némulj el
26 és menj ki belőle ! És megrázva azt a tisztátalan-lélek, és nagy
27 hangon kiáltva, kiment belőle. Erre elbámultak mindnyájan,
annyira, hogy így kérdezősködtek maguk közt : mi ez ? új tan
teljhatalommal : parancsol a tisztátalan lelkeknek is, és engel-
28 delmeskednek neki. És egyszerre elterjedt a híre Galilea egész
vidékén mindenütt.

29 A zsinagógából kijövet pedig egyenest a Simon és András
30 házához mentek Jakabbal és Jánossal. A Simon napa meg lázban
31 feküdt, és mindjárt szóltak neki felőle. És hozzá menvén, kézen
fogva felkeltette ; és elhagyta őt a láz, és ő szolgált nekik.

32 Estére kelvén pedig, mikor leszállt a nap, odavitték hozzá
33 mindazokat, akik rosszul voltak, és az ördöngösöket : és az egész
34 város oda volt gyűlve az ajtóhoz. És sokakat meggyógyított,
akik különféle betegségek miatt rosszul voltak ; és sok gonosz-
lelket kiűzött, de nem engedte a gonoszlelkeket beszélni, mivel-
hogy őt ismerték.

35 Reggel pedig egész sötéttel felkelvén, kiment, és egy puszta
36 helyre távozott, és ott imádkozott. De Simon és a vele levők
37 utána mentek. És megtalálták őt, és mondták neki, hogy mind-
38 nyájan téged keresnek. Akkor monda nekik : menjünk máshova,
a szomszédos mezővárosokba, hogy ott is prédikáljak : mert
39 evégre jöttem ki. És ment, prédikálva, az ő zsinagóáikba, az
egész Galileába, és gonoszlelkeket űzve ki.

40 Aztán egy poklos ember jött hozzá, kérve őt és térdre esve
41 mondván neki, hogy, ha akarsz, megtisztíthatsz engem. És,
miután megesett a szíve, kezét kinyújtva érintette őt és
42 monda neki : akarom, tisztulj meg. És azonnal elment tőle a
43 poklosság, és megtisztult. Akkor felháborodva rá, tüstént kiker-
44 gette őt. És monda neki : vigyázz, senkinek semmit ne mondj ;
hanem eredj, mutasd meg magadat a papnak és vidd meg a te
megtisztulásodért, amiket Mózes parancsolt, bizonyosságul nekik.
45 Az meg kimenvén, elkezdett sokat prédikálni, és az esetet
elhíresztelni, úgy hogy ő városba nyilván már be sem mehetett,
hanem künt, puszta helyeken volt ; és hozzá mentek minden
felől.

Magyarázat.

E szakasz a Jézus evangyélizáló munkájának megindulását írja le. Az első nap eseményeit, mely épen szombat napja volt, egész részletesen mondja el, u. m. a kapernaumi zsinagógái jelenetet, melyből Jézus teljes isteni hatalommal rendelkező Mesternek tűnik ki; Péter napának meggyógyítását, ami őt szeretetteljes barátnak, hú segítőnek mutatja, és este az egész városnak a ház elé özönlését, ami egyrészt Jézus fáradhatatlan tevékenységét és szolgálatra való készségét, másrészt a népek segítségre szorultságát és Jézusban való bizalmát szemlélteti. A másnappal kezdődő eseményekről már csak összefoglaló, vázlatos tudósítást közöl, kivéve természetesen a kora reggeli jelenetet a puszta helyen, amit szintén részletesen és elevenen mond el. Jézus az emberektől egészen elvonulva imádkozik, azután indul nagy galileai körútvára, melyen ugyanazt cselekszi, amit az első nap Kapernaumban: tanít és gyógyít teljhatalommal. Hogy mily feltétlen hatalma volt neki, annak megvilágítására szolgál a bélpoklos meggyógyításáról szóló elbeszélés. E körútnak is az lett az eredménye, ami az első napi kapernaumi munkáié: az egész tartományból oda özönlöttek hozzá a puszta a segítségre szorultak. Jézus már munkája megindulásával egész Galileában felkeltette maga iránt az érdeklődést, és a nép hitének és bizalmának oly fokát, hogy az, főleg mivel nem egészen szellemi természetű volt, már szinte nyomaszó lett.

1. A kapernaumi zsinagógában.

(1₂₁—28).

E történet azt mutatja, hogy Jézus nyilvános működésének mindjárt az első napján, mindjárt első fellépésekor egészen világossá

lett a nagyközönség előtt, hogy Ő közte és az írástudók között egyebektől eltekintve, az a lényeges különbség van, hogy az a „tan“, amit Ő hirdet, ige, azaz eleven erő, mennyei hatalom, a többieké pedig csak értelen emberi okoskodás. Ez elbeszélés világosan kidomborítja azt, hogy Jézusban „az Istennek szentjét“ első sorban nem a közönséges rendes emberek vették észre, hanem a rossz szellemek által megszálltak, akik az akkori felfogás szerint a szellemvilággal közvetlen és benső összeköttetésben voltak.

²¹ v.) Első tanítványai elhívása után, hogy mennyi idő múlva, az nem érdeklő evangyélizálókat, legelőször *Kapernaumba*, ebbe a Genezáret tengere mellett fekvő szép és gazdag városba ment a Mester, hogy ott a zsinagógában szombatnapon nyilvánosan prédikáljon. Kapernaum ma romokban hever, romjait a fű és cserje is benőtte; de zsinagógájának kiásott körvonalai, falpárkányainak kápségben megmaradt díszes kőfaragványai még hirdetik a hajdani fényt és gazdagságot, és egyben az emberi dicsőség múlandóságát. *Zsinagóga* annyi, mint gyülekezet. Tulajdonképeni istentiszteletet, melynek központja az áldozás volt, a zsidóknak csak a jeruzsálemi templomban lehetett tartani; ezekben a gyülekezetekben tehát, bár ima is volt, tulajdonképen mégis csak *tanítások* folytak. Felolvasták a Törvényből és a Prófétákból az azon szombatra beosztott szakaszokat, és azokhoz fűzött aztán valaki megfelelő magyarázatokot és esetleg buzdításokat. Ehez minden zsidónak joga volt; de természetes, hogy rendszeren ahöz értő embereket szoktak rá felkérni. Tudjuk, hogy Jézus is, később Pál apostol is többször tanított így a különböző gyülekezetekben. (Lk. 4₁₆. sk; Csel. 13₁₅).

²² v.) A tanítás tárgya mindig a „tan“ volt, a „tóra“. A tóra (Mózes öt könyve) volt az ó szövetség legfontosabb része. Akik ezt tanulmányozták és tanították, azokat nevezték *írastudóknak*, vagy annál a nagy tiszteletnél fogva, mellyel övezték őket, egyszerűen *rabbi*-nak, „uram“-nak. Ezek nem papok voltak, bár az is akadt köztük, hanem úgy mondhatnók, hogy theologus jogászok. A *szentírás* és a *régi bölcseségtől fenmaradt hagyományok alapján* *ők döntötték el*, mi szabad, mi nem; nehéz ügyekben ők hoztak ítéletet; és mivel az ő megállapításaik és ítéleteik is hagyomány erejével bírtak, *törvényhozó* is tekinthetők. Főfoglalkozásuk a tóra és a hagyományok tanítása volt: ezért törvénytánítóknak is neveztettek. Elvben minden munkájukat ingyen végezték, de a gyakorlatban csak ítéletmondásuk volt ingyenes, a tanításért legtöbbször adományokat szedtek, sőt volt olyan, aki addig be sem eresztette a tanulót iskolájába, míg nem fizetett. A tórát most törvénynek mondjuk, mert amit az Isten tanít, azt nekünk kész engedelmisséggel követnünk kell. A zsidó írastudók is, Jézus is azt kereste tehát a Mózes törvényének és a Prófétáknak felolvasott szakaszában, hogy mit tanít az nekünk, mi az Isten akarata, mit kell cselekednünk, hogy az örökéletet elnyerhessük. De azok mindig csak a *külső szentségre* tartozó dolgokat feszegették éleselméjű szőrszálhasogatással, ünneplések módját, vérevés tilalmát, szertartásokat stb., amikből a léleknek sem kára, sem haszna nincs: ellenben Jézus a lélek életére és üdvösségére tartozó igazságokat tárta fel elevenen, világosan, úgy, hogy mindenki megérthette; és nagy belső erővel, úgy hogy mindenki szívét megragadta. „Megindultak“ a régi fordítás szerint; helyesebben

az átnézett bibliafordítás szerint „elálmélkodtak“, még helyesebben pedig, az eredeti szó szerint *megdöbbenek* tanításának hallatára, mert egyszerre megérezték, hogy belőle nem emberi bölcseség szól, mint az írastudóknak szépen kidolgozott tudományos előadásából, hanem mennyei erő és hatalom. A régi szöveg szerint u. i. úgy tanította őket, mint akinek „méltósága“, az átnézett szerint pedig úgy, mint akinek „hatalma“ van; az eredeti szóban ez mind a kettő benne foglaltatik, mert az teljes szabadságot, uralkodói hatalmat, *teljhatalmat* jelent.

^{23—26} v.) Hogy ez mit jelent, azt e versekben egy izgalmas jelenet szoborba önteni való elbeszéléssel világosítja meg az evangylista.

Mit jelent az, hogy Jézus nem úgy tanított, mint az írastudók? Azt, hogy előtte nem a tanítás volt a fődolog, hanem a léleknek életre, öntudatra ébresztése; ezért lenyúlt a lelkiismeret legmélyére, és felrázta azt fásúltságából, mint ezt a tisztátalan lélekben levő embert (²³ v.). Hogy az *ember tisztátalan lélekben* volt, azt épen úgy kell érteni, mint mikor azt mondjuk, hogy valami betegségben van valaki. Ez a szegény ember óh hányszor végig hallgatta az írastudók mesteri előadásait a tisztaságról és tisztátalanságról, a szentségről és bűnről: és soha sem mozdult meg a lelke. Soha sem érezte, hogy ő egy idegen léleknek, a tisztátalanság, bűn és gonoszság lelkének akaratlan rabja, aki bús igába hajtva robotolja végig örömtelen életét; és soha sem érzett vágyat valami jobb, nemesebb, szabadabb élet után. Sőt gúny és kacagás volt előtte minden, ami tiszta, ami jó, ami szent. Pedig valamikor ő sem volt ilyen. Eleinte ő is csak kacérkodott a tisztátalan lélekkel, mint minden

ember, engedett neki egyben-másban, ellene állt egyben-másban : de mindig több dologban engedett, mindig kevesebben állt ellene, míg végre ide jutott. Most már feltétlen úr felette a tisztátalan lélek. Most már jól esik neki vétkezni, a tiszták és igazak felett gúnyolódni. Ez az ő életeleme. És most ide jő hozzá ez a Názáreti Jézus, akiben ő egyszerre felismeri, hogy az *az Istennek szentje*, azaz (mivel a papokat, prófétákat stb., szóval az Isten embereit, a neki szentelt embereket nevezték szent embereknek) a megígért Mesiás (24 v.) : miért jött ez ide, mit akarhat ez itt egyebet, mint istenországát megalapítani, azaz őt kiragadni életeleméből, és a benne levő tisztátalan lelket elveszíteni ? A bűneihez ragaszkodó lélek éleslátásával azonnal észre vette, hogy ezzel a tanítással nem lehet olyan békésen kiegyezni, mint az írástudókéval, mert itt a harc életre-halálra szól. Vagy sikerül neki Jézust magától eltávolítania, és akkor az ő világa meg van mentve, ő megmaradhat megszokott életelemében ; vagy pedig nem, és akkor az ő világa összeomlik és neki a tisztátalan lélekkel együtt el kell vesznie. Ellenállhatatlan erővel tör azért ki belőle a kétségbeesetten védekező, elhárító kiáltás : *Mi közünk nekünk hozzád, Názáreti Jézus ? !*

És mit jelent az, hogy Jézus úgy tanított, mint akinek felsőbb hatalma van ? Azt, hogy ő a felébresztett lelkiismereteket meg is tudja tisztítani. Egy szavával *elnémítja* a tisztátalan lelket, és *kiűzi* az emberi szívből (25 v.). (A gonoszlelkekre és Jézusnak ilyen fajta gyógyításaira vonatkozó tárgyi magyarázatot lásd 3₂₂ s köv. v.-nél.) Ez természetesen mindig nagy megrázkódtatásokkal jár. Mint az evangyélista mondja, a tisztátalan lélek *az embert megrázta, és nagy fenszóval kiállva*

ment ki belőle (26 v.). A lelki életnek ez a nagy átalakulása mindig nagy válságok közt történik. Egy egész világot dönt itt romba Jézus szava, és egy egész új világot teremt. Romba dönti a tisztátalanság hamis világát, és megteremti bennünk a tisztaság igaz világát. Halál és születés ez : az ő ember halála és az új ember megszületése.

(27 v.) Ezért ámultak el mindnyájan e jeleneten, mert ez tette előttök egészen világossá a Jézus és az írástudók tanítása közötti különbséget. E vers második felének a régi kéziratokban három különböző formájával találkozunk, u. m. 1. *Mi ez ? mi ez az új tan, hogy teljhatalommal parancsol a tisztátalan lelkeknek is, és engedelmeskednek neki ?* 2. *Mi ez ? új tan : teljhatalommal parancsol a tisztátalan lelkeknek is, és engedelmeskednek neki.* 3. A mi fordításunkban levő szöveg, mely legvilágosabban kifejezi a gondolatot. Itt u. i. arról van szó, hogy nem csak azt vették észre, hogy az a tan (= tóra), amit Jézus hozott, új, hanem azt is, hogy az teljhatalommal jár. Olyan tan, melyben nem csak tudomány, hanem főhatalom, azaz isteni hatalom is van ; ami előttök abban nyilvánult, hogy *a tisztátalan lelkeknek is parancsol, és engedelmeskednek neki*. Jézus tanítása tehát élő ige, istenigéje ; mert Ő nem csak megtanít arra, hogy a bűntől őrizkedni kell, hanem a bűn szülőjét, a tisztátalan lelket, a gonosz érzületet, el is távolítja szívükből. Erre egyedül csak neki van hatalma. Ezért az ő neve Jézus, azaz Idvezítő.

(28 v.) Ennek észrevétele volt az, ami az ő *hírét egyszerre elterjesztette az egész Galileában*, mint ezt Péter később tapasztalta, és ez eset elbeszélésekor mindig le is szögezte. És ez az, amit nekünk róla ma is hirdetniünk kell, szavainkkal is, de főképp életünkkel. Ti hogyan hirdetitek ? A keresztyén

ember életének az Isten szentje által megszentelt életnek kell lenni.

2. Péter házában.

(1²⁹⁻³¹).

Nagyon egyszerű, közönséges családi jelenet ez, melyet Péter nem azért beszélt el később bizalmasainak, mintha valami üdvtörténeti jelentőséget tulajdonított volna neki, hanem csak azért, mert reá nézve kedves és feledhetetlen volt. Az előadáson meg egész világosan meglátszik, hogy Márk szinte szóról szóra úgy mondja el, szintén minden vallási célzat nélkül, ahogyan Pétertől hallotta; csak többes első személy helyett többes harmadik személyben beszél. Bár így tehát mind a két előadótól távol áll az a szándék, hogy Jézus isteni hatalmát jellemezze elbeszélésével, maga a jelenet mégis olyan, hogy minden egyszerűségében is élénk fényt vet Jézus személyiségére, és ugyanolyannak tünteti őt fel, mint amilyennek eddig láttuk: szeretetre méltó, vonzó egyéniségű embernek, aki isteni hatalommal cselekszik.

²⁹ v.) A zsinagógából kijövők természetesen elárasztották a várost az ott történt eszt hírével, és Jézus, hogy a feltűnést kerülje, istentisztelet végeztével *egyenesl a Simonék házába* ment négy tanítványával. Tehát itt volt megszállva. Mivel Ján. 1⁴⁵ szerint Simon Péter nem kapernaumi, hanem betsajdai eredetű volt, kérdés, hogy ez a ház kié volt tulajdonképen. Lehet, hogy Péter napáé, és testvérével, Andrással együtt ő is csak szálló vendég volt itt, mint Jézus és a többiek. De az is lehet, hogy Simon ide házasodott, és itt volt állandó lakása; sőt mivel a házat *a Simon és András házának* mondja az írás, az is lehet, hogy családjá már régebben áttelepedett Kapernaumba, és ez a ház az ő családi házuk volt.

³⁰ v.) A ²¹ v. szerint, mikor Jézus első tanítványaival először bement Kapernaumba, egyenesl a zsinagógába ment, tehát csak most, a zsinagógából kijövet megy először kíséretével együtt a Simonék házába. Itt pedig *Simon napa*, aki a házi asszony volt, *lázban feküdt*, és így nem fogadhatta a vendégeket. A házi asszony betegsége bizonyára egyébként is meglátszott a háztájon. Ezért a háziak, első sorban természetesen Péter és András, akik külön fogadtatást szántak Jézusnak, *mindjárt szóltak neki felőle*, részint mentetegetőzéseképen, részint kérésképen. Nem kérték fel egyenesen, hogy gyógyítsa meg a beteget, de remélték, hogy, ha megtudja, hogy ők milyen bajban vannak, segít rajtuk.

³¹ v.) Reményökben nem is csalódtak, mert Jézus, amint meghallotta a dolgot, azonnal *hozzá menvén* a beteghez, aki az ágyban feküdt, *kézen fogva* felemelte őt fekvő helyzetéből, és azonnal *elhagyta őt a láz*. Ebben pedig nem az a nagy dolog, hogy Jézus a beteget meggyógyította, mert hiszen ez Péter előtt a zsinagógai jelenet óta egészen természetesnek látszott; hanem az, hogy e gyógyítás folytán a család egy kínos zavarból menekült ki. Ez tette az apostol előtt örökre emlékezetessé ezt az esetet, amint ez világosan kitűnik záró megjegyzéséből is: *és ő, t. i. Péter napa, szolgálta nekik*. A szíves vendéglátás tehát semmi- ben sem szenvedett csorbát, a házi asszony kellőképen ki tudta szolgálni vendégeit; amire pedig, mikor oda mentek, még semmi remény sem volt.

3. Napszállta után.

(1³²⁻³⁴).

Ennek az emlékezetes napnak befejezéséről Péter lelkében csak az az általános benyomás maradt

meg, amiről itt Márk tudósít bennünket, hogy estére nagy tömeg lepte el az utcát házuk előtt, és Jézus fáradhatatlanul járt-kelt a tömegben, mindenkinek baját meghallgatva, és sokakat meggyógyítva. Egyes esetet nem említ fel egyet sem, mert csak az összkép maradt meg emlékezetében: a segélyre szorultak százalmas, nyüzsgő tömege, és köztük a vígasztaló orvos fáradhatatlan tevékenkedése.

³² v.) A zsidók a napokat estétől estélig számították, vagy pontosabban meghatározva napnyugtától napnyugtáig. Azért mondja itt oly körülményesen, hogy *estére kelvén, mikor szállt a nap*, hogy ezzel egész pontosan megállapítsa, hogy az elbeszélendő esemény akkor kezdődött, mikor a szombatnak vége bekövetkezett, és így a munkaszünet ideje pontosan letelt. Addig nem lehetett a betegeket oda vinni; de akkor egyszerre megmozdult minden ház, amelyben valaki beteg volt. A zsinagógai jelenet (1²³⁻²⁶) híre sok szegény betegbe új reménységet keltett; és a hozzátartozók is alig várták már, hogy betegeket Jézus elé vihessék. Ezek, mint a ³⁴ v.-ből látjuk, nagyon különféle betegségben sínlődtek, de különösen sok volt köztük a kedély-, ideg- és elmebeteg. Ezeket akkor *ördöngösöknek* nevezték, mert betegségeik okozójául a gonoszlelket tartották. (Lásd ezt 3²² s kkv.-ben.)

³³ v.) *Az egész város*, színező kifejezés; azt teszi, hogy nagyon sokan voltak Péterék házának ajtaja előtt összegyülekezve.

³⁴ v.) E vers nem azt mondja, mint némelyek vélik, hogy az oda vitt betegeket nem mind gyógyította meg, csak közülök némelyeket, bár sokakat; hanem azt, hogy, mivel sok beteget vittek oda, *így* (az első és helyett azt is lehetne fordítani) *sokakat meggyógyított*,

mert sokak meggyógyítására nyílt alkalma. A különféle betegségben sínlődők közül az ördöngösöket azért emeli ki külön, mert azokat, mint a ²¹⁻²³ versek bevezető magyarázatában érintettük, a Mesiás megismerésére különösen alkalmasoknak tartották. Ezeknek a tanúbizonysága tehát a legtöbbet nyomott a latban; de egyuttal bizonyos veszedelmet is rejtett magában. Mivel u. i. e korban úgy az ördöngösök, mint az egészségesek egy istenítéletet tartó, a pogány világhatalmat vérebe fojtó és a zsidóknak hatalmas földi királyságot alapító Mesiást vártak, aki a zsidókat minden földi jóval elárasztja, a pogányok felett pedig vasvesszővel uralkodik, Jézus munkájára nézve, aki a lelki istenszágát akarta megalapítani e földön, nagyon hátrányos, sőt végzetes lett volna, ha általánosan elterjedt és megerősödött volna az a hit, hogy *ő ez a Mesiás*. Annak magyarázata, hogy *ő nem ilyen, hanem amolyan Mesiás*, úgy sem vezetett volna célhoz; leghelyesebb volt tehát, ha kereken eltiltotta őket az ő mesiasváltának híresztelésétől. Ezért *nem engedte a gonosz lelkeket beszélni, mert őt így ismerték*, és ha beszélhettek volna, csak ezt a veszedelmes hirt terjesztették volna róla. Így könnyű megérteni, hogy ez a tilalomért ismétlődik oly sokszor. És hogy mért kíséri Jézusnál néha bizonyos kedvetlenség, sőt felháborodás.

4. Jézus bejárja Galileát.

(1³⁵⁻³⁹.)

Ebben a rövidke kis szakaszban két különböző forrásból merített, de egymást kiegészítő darab van. Az egyik (³⁵⁻³⁸ v.) Péter elbeszélésének visszaadása Jézus kora reggeli eltűnéséről és a pusztában való felalálatásáról, ami a kaper-naumi vendéglátó háznál bizonyára igen sokáig élénk megbeszé-

lés tárgya volt; a másik (39 v.) epdig egy hallomáson alapuló általános tudósítás az ő galileai körútjáról.

35 v.) Hogy meddig tartott este a tömeg hullámozása és Jézus gyógyító munkája ajtajuk előtt, arról nem emlékezik Péter. De másnap reggel ismét valami olyan történt, ami mélyen bele vésődött emlékezetébe. *Reggel* u. i., mint az eredeti szöveg mondja, *nagyon éjszaka*, tehát még egész sötéttel, észrevétlenül elhagyta Jézus a házat. Képzeltük, hogy mikor a háziak felébredtek és észrevették a kedves vendég eltűnését, milyen nagy lett a zűrzavar. Hogy hova lett, az ugyan csak később derült ki, mikor utána mentek és megtalálták, de Péter ennek nem vár sorára, hanem itt előre megmondja, mert előtte az is épen oly különös volt, mint a korai eltűnés: Jézus u. i. *egy puszta helyre ment és ott imádkozott*. Tehát a magányt kereste, mert szeretett ott egyedül lenni az ő mennyei Atyjával. Ennek most, a tegnapi nagy munka után, különös szükségét érezhette.

36 v.) Csak mikor már ezt elmondta, ami csak azután derülhetett ki, miután Jézust feltalálták, akkor kerít sort annak elmondására, hogy *Simon és a vele levők*, t. i. a másik három tanítvány, esetleg mások is a háznép közül, utána mentek, vagy mint az eredeti szó a háznép izgatott kedélyállapotát színezve kifejezi, *üzöbe vették őt*, és természetesen, mint a

37 v.) értesít, *meg is találták*. Ekkor látta Péter azt, amiről már a 35. v.-ben értesülést vettünk, hogy t. i. Jézus itt magában imádkozott. És csak itt, a keresőknek Jézushoz intézett szavaiból mellesleg értesülünk arról, hogy Péterék háza előtt már kora reggel megismétlődött a tegnapi esteli jelenet, újra nagy tömeg vonult oda fel. Ezt jelentik e szavak, hogy *mind-*

nyájan léged keresnek. E híradásnak természetesen az volt a célja, hogy Jézus menjen vissza és folytassa tegnap esteli munkáját.

38 v.) Jézus azonban ugyanabból az okból, amelyből (l. 34 v.-nél) az ördögösöknek nem engedte, hogy őt elhíreszteljék, nem öhajtván a kapernaumi tömegek messiási hangulatát tovább fokozni, ez alkalommal nem tért oda vissza, hanem egy körútra hívta meg tanítványait a *szomszédos mezővárosokba*. Hogy ki ment vele, ki nem, azt nem tudjuk; de a következőkből az látszik, hogy Péter ezen a körúton nem vett részt. A körút céljául Jézus a *prédikálást* mondja, és azt vallja főfeladatául, mikor így szól: *mert evégre jöttem ki*. Ebben a kifejezésben, hogy *kijöttem*, amit különösen János evangéliomában találunk sokszor, Jézus messiási öntudata és az Atyával való egysége nyer kifejezést. Ő az Atyától jött ki avégre, hogy prédikáljon. Hogy pedig a prédikálás a főfeladata, az azt jelenti, hogy ő nem a zsidók által várt politikai, hanem az általa hozott szellemi istenországot akarta megalapítani.

39 v.) E vers némileg szabatosabban fogalmazva így hangzanék: *És ment az ő zsinagógáikba, az egész Galileába, prédikálva és gonoszlelkeket üzve ki*. Olyan általános jelentés ez Jézus működéséről, amelyet 1¹⁵-ben találtunk arról az időről, mikor még első tanítványait nem hívta el. De itt még azt sem mondja meg, hogy mit prédikált; mert az itt már magától értetődik, hogy az istenországot. Hasonlóképpen a gyógyításokról sem egyes megtörtént esetek elbeszélésével emlékezik meg, hanem csak általában a gonoszlelkek kiűzéséről beszél, mint ami a 3²³ sk. értelmében az istenországa elközeledtének legvilágosabb jele. Az istenországa közeledtére a gonoszlelkek

birodalmának tágítani és összedőlni kell. Ha Péter e körúton jelen lett volna, akkor ennek történetét épen úgy elmondta volna, mint a kapernaumi szombat történetét az imént. Ezt a tudósítást Márk vagy Péternek hallomásból vett elbeszélésére alapítja, vagy valamely más forrásból meríti.

Megkapó kép áll itt előttünk Jézusról újra, amint a néma magányban imádkozik és így indul nehéz körútjára az istenszágának prédikálására, a gonoszlekek birodalmának ledöntésére.

5. Jézus bélpoklost gyógyít.

(1₄₀₋₄₅).

Hogy ez az eset mikor és hol történt, arról semmit nem tudunk. Az evangélium az őskeresztények közt közszájon forgó elbeszélések közül, melyeknek helyét és idejét senki sem tudta már, azért tette ezt ide, hogy egyrészt példával szolgáljon Jézusnak fentebb érintett galileai működéséről, másrészt megmagyarázza a népnek azt az óriási és már nyomasztóvá lett érdeklődését, amiről a 45 vers szól, és ami az írástudóknak a 2. kk.-ben rajzolt ellenhatását is kihívta. Máté is Márk után tájékozódik, mikor e történetet a hegyi beszéd elvégezte utánra teszi, amit épen e körútja alkalmával tartott Jézus. Ezen a nyomon indul Lukács is, aki szintén nagy általánosságokban mozogva csak annyit mond, hogy ez az eset akkor történt, mikor Jézus „az egyik városban volt“ (5₁₂); de mivel (4₄₄-ben) a galileai körútról előzőleg már ő is megemlékezett, úgy látszik, hogy ez esemény helyét és idejét ő is e körútratette természetesen Márk után.

40 v.) *És = aztán*, egészen határozatlan idejű kapcsolódás, mert előtte nincs semmi olyan meghatározott egyes esemény, amelyhez fűződhetnék. Egyszer va-

lamikor *egy poklos ember jött hozzá*. A poklosság, orvosi nevén lepra, Palesztinának ma is legborzasztóbb betegsége. Lassú, de biztos halál. A bőr kirepedezéseivel kezdődik, aztán kicserepesedés, sebesedés, lehamlás következik, a kisebb testrészek lesenyvedése és lehamlása a testről, stb., és végül a halál. A betegség gyógyíthatatlan. Némelyek szerint ragályos, újabb vélemény szerint csak örökletes. A bűn ragályos és örökletes, pusztító és gyógyíthatatlan voltának, gyilkos hatalmának félelmetes példázója. A beteg ember Jézust Istent megillető tiszteletben részesíti, és úgy terjeszti elő kérését. Ami formáját tekintve nem is kérés, hanem hitvallás. Azt fejezi ki, hogy Jézusnak tisztán *akaratától* függ, hogy a poklosságot meggyógyítsa, vagyis, hogy a lehetlent megtegye. Komoly, ünnepélyes és bizalomteljes vallástétel ez Jézus istenségéről.

41 v.) Jézus, mikor még a szót is átveszi a kérő ajkairól, és kezének illetésével e szókkal hajtja végre csodatételét, *akárom, tisztulj meg*: ezzel világosan elfogadja a poklos ember vallástételét. A gyógyításra azonban nem ez indította, hanem könyörületessége: *megesett a szíve* a szegény betegen, azért gyógyította meg.

42 v.) hangsúlyozza, hogy Jézus szavának elhangzása után a teljes gyógyulás azonnal bekövetkezett, épen úgy, mint a kapernaumi zsinagógában, noha itt már nem idegbetegségről és gonoszszellemről volt szó, hanem a test, a bőr és hús megromlásáról. Tehát Jézus nemcsak a szellemvilág felett, hanem a fizikai, testi világ felett is teljhatalommal rendelkezik.

43 v.) Jézus hirtelen *felháborodásának*, mellyel a meggyógyított bélpoklost *tüstént kikergette*, vagy, mint az eredeti szöveg még erő-

sebben kifejezi, *kidobta* maga elől, az a magyarázata, hogy észre vette rajta, hogy az őt e csodatétel alapján a külső hatalommal eljövendő Mesiásnak tekintette, mint a 34. v.-ben a gonoszlelkek is.

41 v.) Innét van, hogy azt a szigorú parancsot adta neki, hogy *senkinek semmit ne mondjon* a dologról, hanem teljesítse azt a vallási kötelességét, amit a bélpoklosságból való megtisztulás esetére 3. Móz. 14₂₋₃₂ megszab. Az ott megszabott eljárásnak kettős célja volt. Egyik az, hogy a pap szakértőleg meggyőződjék róla, hogy a poklos csakugyan megtisztult-é, a másik meg az, hogy abban az esetben, ha csakugyan megtisztult, a megszabott áldozatok által újra helyreállítsa annak a gyülekezettel és az Úrral való vallásos közösségét, amelyet az a ritualis tisztátalanság, mely ezzel a betegséggel járt, megszakított. A bemutatott áldozat tehát annak bizonyossága volt, hogy a kizáró ok, a ritualis tisztátalanság megszűnván, az illető újra felvétetett az Úrral való vallási közösségbe. Ez az értelme annak, hogy *vidd meg, amiket Mózes parancsolt, bizonyoságu nekik*; t. i. ha látják, hogy áldozatot vízzel, az bizonyossága lesz előttünk annak, hogy megtisztultál.

45 v.) A meggyógyított bélpoklos *prédikálása* alatt természetesen nem ígéhirdetés értendő, hanem Jézus csodatételének és isteni hatalmának hirdetése a vele történt eset alapján, melyet a vett tilalom mellett is sietett mindenfelé *elhíresztelni*. Ennek eredménye az lett, hogy a csodaváró közönség érdeklődése akkora fokra hágott Jézus iránt, hogy az 1₃₈. v.-ben elhatározott és 1₃₉.-ben jellemzett körútját nem folytathatta tovább, mert, ha egy *városba nyilván bement*, azaz úgy, hogy a közönség megtudta, akkor ott olyan csődület támadt, mely egy politikai

célokért küzdő agitatornak kelleme és célt előmozdító lett volna, de a lelki istenországát építő Jézusra nézve kellemetlen és hátrányos volt. Ezért, hogy a népnek amúgy is forrongó váradalmait ne izgassa, egyelőre legalább, visszavonult a *pusztába* magános *helyekre*. De ott sem tudott a kíváncsi közönség elől rejtve maradni, mert oda is *hozzá mentek minden felől*.

Ezzel az elbeszéléssel, melynek tárgya, ismételjük, nem tudni, hol és mikor történt, Márk Jézusnak 1₃₈. 39-ben említett galileai körútját akarja színeznii. És erre alkalmas is. Kivált pedig annak feltüntetése, hogy mennyire eltért a népnek istenországáról való felfogása a Jézusétól. A nép egy csodatevő hatalommal felruházott, de tisztán földi célokért, a zsidóság politikai uralmáért és jólétéért küzdő népzéért akart Jézusba látni; Ő pedig tudta, hogy Ő, mint a mennyei Atya szerelmes fia, a lelki istenországának megalapítására jött ki az Atyától. Innen érthetjük a tömegeknek kiméretlen tolakodását Jézus személye körül és az ő feltűnő visszahúzódását.

Homilétikai jegyzetek.

E szakasz első felén még mindenütt ott ragyog a Péter eleven emlékezetének és közvetlen elbeszélésének üde harmata. Az első napnak, melyet Mesterével együtt töltött, feledhetetlen benyomásai soha sem halványultak el elméjében; és még késő vénységében is úgy beszélt erről a csodálatos eseményekben gazdag szombatról, mintha csak tegnap lett volna. És Jézusnak ezt a képét, mely e nap folyamán kiformálódott benne, e történetekben szemlélteti. Nem jellemzi őt egy szóval sem, csak elmondja e történetekét és azok most, bár évezred múltán is, bennünk is ugyanazt a képet ébresztik fel, amelyet akkor ébresztettek ő benne, a szemtanúban. A kapernaumi zsinagógában úgy ismerte meg mesterét, mint isteni hatalommal rendelkező tanítót és a szellemvilág feltétlen urát. Az ő házában a beszálláskor úgy, mint nyájas barátot, szeretetteljes orvost. Majd este a nyomorultak sokaságában úgy,

mint könyörületes, fáradhatatlan jótévőt, igazi emberbarátot. Másnap kora reggel viszont emberkerülése és istenkeresése tünt fel előtte. Ezt az emberkerülést természetesen ő, aki korának messiáshitében osztozott, meg nem érthette; de magyarázatát találta abban, hogy Jézus más városokba is el akart menni, tehát nem maradhatott mindig Kapernaumban, ahol pedig olyan nagyon keresték az emberek. Hogy milyen hatással volt rá, mikor kora reggel a magányban meglátta Jézust imádkozni, azt eléggé elárulja az, hogy tudósításában ezt teszi az első helyre. Bizonyára ekkor villant fel agyában először az a gondolat, amiről 8₂₉-ben így tesz vallást: „Te vagy a Krisztus“. A szakasz második fele (39—45. v.) az elsőből nyert képet a galileai útról szóló tudósítás keretében egy új vonással egészíti ki, azzal, hogy Jézus a természeti világnak is feltétlen ura.

Jézus tanítása és a tudósoké. 1_{21—28} Jézus tanítását hasonlítsuk össze 1. az akkori írástudókéval, 2. a mai erkölcs-tanítókéval, és 3. a mai társadalom-tudósokéval. 1. Az írástudók a külső, szertartási (rituális) tisztátalansági esetek felsorolásában voltak mesterek (tisztátalan állatok húsa, vérevés, hulla-érintés, szombat-törés, stb., stb.), Jézus a lelkiismeret felébresztésében és a lelki tisztátalanság meggyógyításában. 2. A mai erkölcs-tanítók tagadják, hogy a bűn hatalom volna, hanem azt mondják, hogy az egyes bűnöket az egyes emberek kedvezőtlen gazdasági helyzete és hiányos nevelése okozza. Rá kell tehát nevelni az embereket arra, hogy egymásra vannak utalva, így egymást támogatniok kell az életben (altruizmus), és akkor megszűnnek a bűnök. Jézus ellenben a tisztátalan lélektől, az alacsony, önző, anyagi érzülettel akarja megtisztítani a szíveket, mert abban van a bűn hatalma. 3. A mai társadalomtudósok a politikai és társadalmi berendezkedést, alkotmányt, kormányzatot akarják javítani, annak tisztátalanságait (corruptio) eltávolítani. Jézus ellenben az *egyéni jellemet*. A tisztátalan lélek által leigázott rabjellemelek helyébe tisztá, független, szabad jellemekeket akar állítani, akik tökéletlenebb berendezkedés mellett is tudnának a mainál jobb, tisztább, boldogabb társadalmi életet teremteni. A tisztátalan emberek a legtisztább törvényeket és intézményeket is bemocskolják; a tiszták a legmocskosabbakat is meg tudják tisztítani. — Melyik tudomány jobb tehát?

Jézus személyisége. 1_{21—28} Jézus

tanítása, mint a fentiekből láttuk, maga is új; de ami az ő fellépésében igazán új, ami tanításának az isteni hatalmat megadta, az az ő személyisége. Ahogyan ő tanított, úgy nem taníthatott volna más, mert ahhoz az a főhatalom, azaz Istentől nyert teljes felhatalmazás volt szükséges, ami egyedül csak ő benne volt meg. 1. Isteni hatalma van a lelkek felett: teljes hatalom adatot tneki mennyen és földön. 2. Ő az Istennek szentje, akinek szentsége képes egyedül legyőzni a tisztátalan lelket és megtisztítani az emberi szíveket. 3. Ebből ered híre, dicsősége, mely bejárja a földet, és végül meghódítja a világot. Akartok-e ennek a hódításnak eszközei lenni?

Jézus tanításának hallgatása. 1_{21—26} 1. Sokan hallgatják, és megriadva állapítják meg, hogy Ő minden más tanítónál több, és többet kíván tőlünk. De ez nem elég. 2. Vannak, akik tiltakoznak ellene, mert érzik, hogy ők, a tisztátalanok, Jézussal, a szenttel együtt nem élhetnek, előtte meg nem állhatnak. Ez sem elég. 3. Meg kell hallanunk az ő parancsát, amit a bennünk lévő tisztátalan lélekhez intéz: „némulj meg, menj ki belőle!“ — Így leszünk az ő dicsőségének hirdetői.

A nagy válság. 1_{23—26} Sokan hallgatták Jézus tanítását a kapernaumi zsinagógában, de csak ez az egy ember volt, aki úgy érezte, hogy ez egyenesen őneki szól. És ebből felséges nagy dolgok következtek, és, magunkra alkalmazva, következnek. 1. Meglátjuk, hogy tisztátalanok, Isten dicsőségétől elmaradtok vagyunk, és így nem állhatunk meg az Istennek szentje előtt. 2. A bennünk lévő tisztátalanság, a testi természet, fellázad Jézus ellen, és mi el akarjuk Őt távolítani magunktól, mert ragaszkodunk megszokott gyarlóságainkhoz és hiábavalóságainkhoz, vétkes kedvteléseinkhez, stb. és azt tudjuk, hogy Jézus azokat el akarja tőlünk venni, de még azt nem tapasztaltuk, hogy valami jobbat akar helyette adni. 3. Ennek a belső tusának Jézus hatalmi szava vet véget: Némulj meg, menj ki belőle! Sem magunk, sem más meg nem szabadíthat a bűn láncából, csak Ő. Nagy válság ez: az ő ember meghal minden ő kívánságaival, hogy az új megszülethessék. Ezen át kell menni mindenkinek, aki az élet megújulására el akar jutni.

Az új tanítás. 1_{27—28} Jézus tanítása ma is az, ami akkor volt. 1. Új, mert a szertet mindig új marad. Új a hangja, tiszta, benső, meleg, szeretetteljes, szent. Új a tartalma, nem törvény, hanem evangéliom, nem külső forma,

hanem belső erő és élet. Új a hatása, új igazság megismerése és az élet megújulása. 2. Főhatalmasságszerű. Ezt úgy mondanók ma, hogy souverain, királyi, korlátlan hatalommal bír. Minden tanítást bizonyítani kell valamivel: amit Ő mond, az önmaga az igazság. „Hallottátok, hogy megmondott a régieknek... én pedig ezt mondom“: az ő tanítása felette áll a törvénynek és az egész ő testamentomi kijelentésnek és minden emberi tanításnak. 3. A tisztátalan lelkek is engednek neki. Ez a legnagyobb. Mert ezek nem engednek másnak. Az írástudók tanításának engedtek a „tiszták“, „igazak“, „egészségesek“, szóval azok, akik a saját érdemökben bizva cselekedeti, külső igazságra törekedtek; de a „bűnösök“, a „betegek“, a tisztátalan lélek rabjai, a társadalom kivetettjei nem. Ma is így van. A tisztátalan lelkek, a társadalom minden baját és nyomorát okozó bűnök csak Jézus tanításának engednek. Csak Ő lehet tehát ma is nemzetünk és társadalmi életünk jobbra fordítója.

Jézus a családi élet lelke. 1²⁹⁻³¹ (Befejezés a 2-höz.) Előttünk késő utódok előtt nagyon kedvesen szemlélteti ez a történet azt a változást, amit Jézus ma is létre hoz egy családban, amelynél állandó vendégül megszall. 2 A háznál elcintén nincs minden rendben, sok minden szorul mentegőzésre; de Jézus talpra állítja a család beteg tagjait, és végül mindenki ő neki szolgál, és így egyszerre csak ragyogni kezd a háztáj a rendtől, jóléltől és boldogságtól.

Jézus az emberekkel és Istennel szemben. 1²⁹⁻³⁶ 1. A családban, magánéletben nyájas barát, szeretetteljes orvos, aki, ha az élet lázas munkájában elbádjadva kidőlünk, kézen fogva újra talpra állít bennünket. 2. A közélet nyomorúságaiban fáradhatatlan jötevő, aki mindenkinek terhet hordozni kész, mindenkinek baján segíteni akar és tud. Az ő módszere az, hogy az egyéneket gyógyítja meg és úgy gyógyítja a közéletet. 3. Istennel szemben hozzá vágyakozó, imádságos lélek. Egész élete „egy“ imádság, és mégis szükségét érzi annak, hogy a világ zajától elvonulva, néha egészen négy szem közt társalogjon az ő mennyei Atyjával. Mindezekben ő nekünk mintaképünk. *Jézus hatalma.* 1²¹⁻⁴⁵ Hatalma van 1. a lelkek felett; 2. az élet nyomorúságai (betegség stb.) felett; 3. a természetet ártó erők (poklosság, bűn stb.) felett. Azért, aki neki meghődöl, az mindezek felett úrrá lesz.

Jézus és a lömeg. 1³⁴⁻³⁵ (Befejezés a 3-hoz.) Ez a, bár általános vonásokkal cseszelt, de mégis eleven, megkapó kép, mely itt elénk tárul, korunkban némi változatot mutat. Most nem a Péterék házának ajtaja előtt tolong a betegek és nyomorultak sokasága, és nem Jézustól vár gyógyulást áhítatos reménykedéssel; hanem a koremsákban vagy politikai gyűléseken rázza öklét, átkozza sorsát és a nála boldogabbakat és a saját öklétől és esztől várja a világ folyásának jobbra fordulását. De Jézus tegnap és ma és mindörökké is ugyanaz; és ezt a sokaságot is ő fogja meggyógyítani, és ezt a gonoszlelket, a mai megromlott közszellemet is ő fogja kiűzni. Mi teljes bizalommal tekinthetünk a jövőbe.

Jézus életcélja. 1³⁵⁻³⁹ Jézus a prédikálást mondotta életcéljának. Ezt pedig, mint itt látjuk, megelőzte az imádkozás, és követte a jótékonyosság. Ez a három, ú. m. 1. imádkozás, 2. prédikálás, 3. jótékonyosság tölti ki szépen a mi életünket is. Természetesen a prédikálás nemcsak papi prédikálás lehet, hanem szántás-vetés és minden becsületes munka, amit úgy végzünk, hogy az valóban mások javára és az Isten dicsőségére szolgáljon. A jótékonyosság ne pusztán alamizsnálkodás legyen, hanem sokkal inkább az illetőknek talpra állítása. Ez mind a kettő oly nagy dolog hogy előttök okvetetlenül az imádkozásnak kell járni. Azután utánok is.

A mi poklosságunk tisztulása. 1⁴⁰⁻⁴⁵ Nálunk a bélpoklosság, hála Istennek, nem honos betegség. Annál honosabb a lelki poklosság, a bűn. Ebből sem gyógyíthat ki senki más, mint a Jézus. Ennek lefolyása ugyanaz, ami itt ezé a gyógyításé volt. 1. Azzal a komoly hittel és vallástétellel járulunk Jézushoz, hogy ő, ha akar, meggyógyíthat bennünket. 2. Erre Jézus szíve megesik rajtunk, és kimondja a nagy szót: „akarom, tisztulj meg!“ E szó végrehajtja bennünk az ő akaratát, és folyton azt súgja fülünkbe, hogy megtisztulásunkról ne üres csevegéssel, hanem Isten törvényének komoly teljesítésével tegyünk bizonyosságot. 3. Ekkor egész életünk komoly prédikálással lesz és Jézus dicsőségét és hatalmát híresztelő szavainknak lesz foganatja, és munkások lehetünk abban, hogy mindenfelől jöjjenek az emberek Jézushoz. Nekünk már nincs eltiltva, hogy az ő igaz messiásvoltát hirdessük, sőt kötelességünk is van tételre, mert mi már nem vagyunk olyan tévedésben, mint ez a bélpoklos volt; hanem tudjuk, hogy Jézus a lelki istenországának királya.

III. A visszahatás.

2₁ — 3.6 = Mt 9_{1—17}; 12_{1—11}; Lk 5₁₇ — 6₁₁

1. Egy szélütöttet a padlásán át bocsátanak Jézus elé, akin ő megmutatja bűnbocsátó ha'almát Mk 2_{1—12} = Mt 9_{1—8}; Lk 5_{17—26} — 2. Máté lakomája: Jézus a bűnösökkel együtt eszik Mk 2_{13—17}; Mt 9_{9—13}; Lk 5_{27—32} — 3. A bőjiről: új bori új lőmiöbe Mk 2_{18—22} = Mt 9_{14—17}; Lk 5_{33—39} — 4. A szombai kalászlépés Mk 2_{23—28} = Mt 12_{1—8}; Lk 6_{1—5} — 5. A szombati gyógyítás Mk 3_{1—6} = Mt 12_{9—14}; Lk 6_{6—11}.

És mikor napok múlva ismét bement Kapernaumba, híre 21 ment, hogy egy házban van. És oly sokan odasereglettek, hogy 2 már el sem fértek, még az ajtó előtt sem; és beszélte nekik az igét. És jöttek, akik egy szélütöttet hoztak hozzá, akit négyen 3 emeltek. És mivel a sokaságon át nem birták hozzá hozni, 4 lebontották a fedelet, ahol volt, és rést vájván leeresztették az ágyat, melyen a szélütött feküdt. Jézus pedig látván hitőket, 5 monda a szélütöttnek: gyermekem, megbocsáttattak a te bűneid. Voltak pedig némely írástudók, akik ott ültek és tanakodtak 6 szívökben: Mit beszél ez így? Káromkodik. Ki bocsáthat bűnő- 7 ket, ha nem az egy Isten? És Jézus azonnal észrevévén lelkében, 8 hogy így tanakodnak magokbán, monda nekik: mit tanakodtok ezeken szívetekben? Mi könnyebb, azt mondani-e a szélütött- 9 nek: megbocsáttatnak a bűneid, vagy azt mondani: kelj fel, vedd fel az ágyadat, és járj? Hogy pedig megtudjátok, hogy 10 teljhatalma van az ember fiának a földön bűnöket bocsátani, monda a szélütöttnek: Neked mondom, kelj fel, vedd fel az 11 ágyadat, és eredj haza. És felkelt, és mindjárt felvévén ágyát, 12 kiment mindnyájuk előtt, úgy hogy elbámultak mindnyájan, és dicsőítették az Istent, mondván, hogy így még soha nem láttuk.

Aztán megint kiment a tenger mellé; és az egész sokaság 13 odament hozzá, és tanította őket.

És elmentében látta Lévit, az Alfeus fiát, a vámnál ülni, 14 és monda neki: kövess engem. És felkelvén, követte őt.

Történt pedig, hogy leheveredett annak házában, és sok 15 vámszedő és bűnös heveredett le Jézussal és az ő tanítványjaival együtt; mert sokan voltak, és kísérték őt farizeus írástudók is. 16 És látván, hogy együtt evett a vámszedőkkel és a bűnösökkel, azt mondták a tanítványainak: miért eszik együtt a vámszedőkkel és bűnösökkel? Jézus pedig meghallván, monda 17

nekik : nincs szükségök az egészségeseknek orvosra, hanem a betegeknek ; nem igazakat hívni jöttem, hanem bűnösöket.

18 Egyszer a János tanítványai és a farizeusok épen bőjtöltek ;
és jöttek és szóltak neki : miért, hogy a János tanítványai bőj-
19 tölnek, a te tanítványaid pedig nem bőjtölnek ? És monda nekik
Jézus : hát bőjtölhetnek a lakodalmasok, am'g velök van a
vőlegény ? Ameddig a vőlegény velök van, nem bőjtölhetnek.
20 De jönnek napok, mikor elvétetik tőlök a vőlegény, és akkor
21 majd bőjtölnek azon a napon. Senki sem varr foltot ványolatlan
rongyból régi ruhára ; máskülönbén a toldás elszakít abból, az
22 új a régiből, és rosszabb szakadás lesz. És senki sem tölt új
bort régi tömlőkbe ; máskülönbén elrepszti a bor a tömlőket,
a bor is kárbavész, a tömlők is. Hanem új bort új tömlőkbe.

23 Történt egyszer, hogy a vetéseken ment át szombaton, és
24 a tanítványai elkezdték útközben a kalászokat tépdésni. Akkor
a farizeusok mondának neki : íme miért teszik szombaton, ami
25 nem szabad ? És monda nekik : soha nem olvastátok-e, mit tett
Dávid, mikor szükségbe jutott, és megéhezett ő és a vele valók ?
26 Hogy ment be az Isten házába Abjátár főpapsága alatt, és ette
meg a szent kenyereket, amelyeket nem szabad megenni, csak
27 a papoknak, és adott a vele valóknak is ? És monda nekik :
a szombat lett az emberért, nem pedig az ember a szombatért ;
28 úgy hogy ura az embernek fia a szombatnak is.

31 Máskor meg egy zsinagógába ment be : és volt ott egy
2 ember, akinek elszáradt volt a keze. És lesték őt, vajjon szom-
3 baton meggyógyítja-e azt ; hogy vádat emeljenek ellene. És
monda annak az embernek, akinek elszáradt volt a keze : állj
4 a középre. Azoknak meg szólt : szabad-e szombaton jót tenni
vagy rosszat tenni, életet menteni vagy ölni ? De azok hallgat tak.
5 És körülnézve rajtok haraggal, mivel elbúsult az ő kemény-
szívűségökön, monda az embernek : nyújtsd ki a kezed. És
6 kinyújtotta, és helyreállt a keze. A farizeusok pedig kijöven,
mindjárt tanácsot tartottak a heródespártiakkal ő ellene, hogy
őt elveszítsék.

Magyarázat.

Az itt elbeszélt eseményeknek sem ideje, sem — az elsőt kivéve — helye nincs pontosan megjelölve ; ha csak pontos meghatározásoknak nem vesszük az ilyen általános kitételeket, mint „a tenger mellé“, „a vetéseken át“, „egy zsinagógába“. De nem is magok

az események a fontosak itt első sorban ; hanem a hozzájuk fűződő viták. Vitatárgyak szerint csoportosította itt Márk ezeket az elbeszéléseket, nem pedig időrend szerint. Ilyen vitái nagyon sokszor voltak Jézusnak a zsidókkal, és még többször ő utána a tanítványoknak és őskeresztyéneknek. Ezekben a vitákban természetesen

mindig az ilyen elbeszélések, illetve Jézusnak azokban foglalt és oda vonatkozó nyilatkozatai voltak a döntő érvek; innét van aztán, hogy az e nyilatkozatok alapjául szolgáló történeti események csak általánosságban vannak adva. Kivétel természetesen az 1. eleven, színes, közvetlen hangú elbeszélése; mert itt Péter ismét szemtanú volt, és Márk az ő előadását adja vissza. Itt a vitakérdés Jézus bűnbocsátó hatalma, ami a keresztényeknek főbizodalma, a zsidók előtt pedig főbotránkyó volt. Ezzel rokon a 2-iknak tárgya: Jézusnak az akkori társadalom kivetettjeivel való érintkezése. Ez is éles ütköző pont volt az őskeresztények közt, akik az elesetteket felemelték, és a zsidók közt, akik elítélték. E két lelki vonatkozású tárgy mellé két ritualis vonatkozású társul, u. m. a bőjt kérdése, melyet a 3., és a szombaté, melyet a 4. és 5. jelzésű elbeszélés tárgyal. Ezeket az elbeszéléseket azért teszi ide Márk, hogy velök az előző szakasznak érdekes ellentétes párhuzamát adja. Ott azt rajzolta, hogy a köz-nép milyen meleg érdeklődéssel fogadta Jézust; itt meg azt, hogy a nép hivatalos vezetői kezdettől fogva milyen ellenséges indulattal viseltettek iránta. Az 1₄₅-re: „és hozzá mentek mindenfelől“, itt a ³⁶ a visszhang: a farizeusok és heródespártiak mindjárt tanácsot tartottak, hogy őt elveszítsék.

1. A szélütött meggyógyítása. Jézus bűnbocsátó hatalma.

(2₁—12).

Megkapó hűséggel és elevenséggel állítja elénk ez az elbeszélés a tolongó tömeget, mely csodalátni ment; Jézus, aki pedig az igét beszélte nekik, mert ő meg prédikálni (1₃₈), „életet menteni“ (3₄) jött; a betegvivőket, akik minde-

nen keresztül törő mohó hittel viszik betegöket a Mesiás elé; a settenkedő írástudókat, akik nyiltan szólni nem mernek, de titkon már Jézus vesztére törnek; de mindenen felett Jézus szavának hatalmát, mely gyógyulást és bűnbocsánatot ad; és a sokaság hódoló csodálatát.

2₁ v.) Kapernaumból való eltávoztása (1₃₅) után Jézus *napok múlva*, de nem tudni, hogy mennyi idő múlva, *ismét bement* oda. Hogy erre mi indította, s miért hagyott fel a pusztában (1₄₅) való tartózkodással, azt nem tudjuk. Péter ezt nem kutatta. Ő csak arra emlékezett, hogy egy bizonyos idei távollét után ismét megjelent náluk, aminek a híre futó tűzként terjedt el a városban, ahol még nagyon jól emlékeztek első ott tartózkodására. A ház, amelyben szállást vett, valószínűleg ugyanaz volt, mint amelyikben első itt létekor lakott, t. i. Péteréké.

2 v.) A szemtanú szemléltető előadása. Alig hogy híre ment, hogy Jézus Péteréknél van, ismét úgy előzönlötte a sokaság a házat, mint amaz emlékezetes szombat este (1₃₂). A tömeg természetesen csodalátni ment; de Jézus arra használta fel ezt az alkalmat, hogy 1₃₈-ban kifejezett alapelvehez híven, az *ígét* hirdesse nekik. Hogy ez az íge az istenországának elközeledtéről szólt, azt nem is kell külön kifejezni. Különb is elbeszélésünk tárgya a következő történet.

3 v.) *Egy szélütött* embert, aki nem tudott járni, négyen vittek oda. Ez volt a legfeltűnőbb a többi sok nyomorult között.

4 v. A *sokaságon át* azonban, oly sűrű volt az, *nem bírtak* átvergődni, hogy a Mester elé tehessék betegöket. De erős akaratuk nem ismert akadályt, és hitök leleményessé tette őket. Mivel a sokaság elől volt a ház ajtaja előtt,

ők a ház mögé kerültek, ott felmentek a háztetőre, amely hely a keleti népeknél gyakran szolgál pihenő, beszélgető, vagy házi dolgokat végző helyül is, és a padlatot áttörvén, ott eresztették le a beteget. Péter elbeszélésében eredetileg csak az volt benne, hogy *rést vájtak*, szó szerint *kiásták*, t. i. a bolthajtást, mert a palesztinai házakon rendszeren nem volt fedél (házhéjja), hanem csak padlat, mely rendszeren bolthajtásos volt, valami vízhatlan habarccsal építve és letapasztva, hogy az eső be ne csoregjön rajta. Ezt ásták ki a betegvívők. A rómaiak azonban, akiknek házain már fedél is van, nagyon különösnek találták volna azt a kifejezést, hogy a *háztetőt kiásták*, tehát Márk, aki könyvét nekik írta, magyarázatul hozzá teszi, hogy ez azt jelenti, hogy *felbontották a tetőt*. A későbbiek aztán ezt félreértették, és a nyugoti népek házairól vévén példát, úgy fogták fel, hogy először *lebontották a fedelet*, hogy hozzá jussanak a padlathoz, azután pedig *kiásták a padlást*. Így jött létre ez a mai szöveg. De hiszen még ha lett volna is fedél a házon, akkor sem lett volna szükség annak lebontására a végből, hogy a padlást áttörjék és valamit leereszsenek a szobába. Az *ágy* itt nem nyoszolyát jelent, hanem egyszerű tábori ágyat, inkább gyékény saraglyát, melyet a négy sarkán kiálló nyelénél fogva úgy vittek, mint ma a tábori betegvívő ágyakat. Az eredeti szó (Κράβαττος) nem irodalmi görög szó, talán macedoni eredetű. Márk tollára valószínűleg latinigrabatus hatása alatt eszűszott.

5) v. A 4 v. tényeiben *látta* Jézus a betegvívők és a szélütött *hitél*, mely őt arra indította, hogy — bizonyára épen folytatott tanításával kapcsolatban — messiási küldetésének azt az oldalát világosítsa meg a nép előtt, amelyiket az nem tudott, és nem is akart

észre venni, t. i. a vallási és erkölcsi oldalát. A nép Ő benne politikai megváltót látott, akinek csodatevő hatalma arra való, hogy a külső nyomorúságokat megszüntesse és külső jólétet és dicsőséget teremtsen. Ő pedig a lelkek megváltására jött, és teljes tudatában volt annak, hogy az a teljhatalom, amit tanításában kezdettől fogva észre vett a közönség, épen a bűn erejének megtörésére és a lelkek felszabadítására való. Ezért mondja itt gyógyítás helyett ezt: *megbocsáttalak a te bűneid*. Ebből láthatták, hogy ő sokkal több annál, mint aminek a rajongó néphit képzelte, mert ő a lelkek isteni orvosa.

6 és 7 v.) Hogy Jézus e szavakkal tényleg isteni jogkört tulajdonít magának, azt nagy megbotránkozással rögtön észre is veszik az ott settenkedő írástudók. Ezek legtöbbször Judeában lakott és központjuk Jeruzsálemben volt, de azért az ország egyéb részein is előfordultak. Lehettek Kapernaumban is. Vagy jöhettek máshonnan Jézus meghallgatására. (l. 16 v.) Egész észrevétlenül elkeveredtek a tömegben. És Jézus szavának hallatára némán egymásra nézve jogászi elmével azt boncolgatták magokban, hogy az *káromkodás*; mert a bűnbocsátás Istennek kizárólagos és elidegeníthetetlen joga, aki tehát ezt a jogot magának tulajdonítja, az Istennek mondja magát, ami pedig valóban *káromkodás*.

8 és 9 v.) De Jézus bele látott szívökbe az ő mindeneket átható *lelkével*, és kérdésével élesen rávilágít gondolkodásuk ferdeségére. Ha ő a beteg egy szavával meggyógyította volna, azt a szót nem tekintették volna *káromkodásnak*, holott ő azt is csak ugyanabból a teljhatalomból vette volna, amelyből ezt a bűnbocsátó szót vette. Mikor betegeket gyógyít, épen úgy isteni munkát végez, mint mikor bűnöket bocsát; és előtte egyik

sem könnyebb, sem nem nehezebb a másikinál. A farizeusok tehát itt a saját elveiknek fel nem ismert végső következményeivel jutottak ellentétbe. Az ő elveik szerint u. i. minden betegség valamely bűnnek a büntetése. Ebből azonban az következik, hogy a betegség gyógyítása tehát a büntetés megszüntetése, vagyis bűnbocsánat. Nekik tehát, ha következetesek lettek volna, mindegy lett volna, hogy Jézus azt mondja-e, hogy megbocsáttattak a beteg bűnei, vagy azt, hogy gyógyuljon meg.

¹⁰ v.) És ha az emberek eddig azt gondolták, hogy Jézus külső jólétben és dicsőségben álló földi istenországát akar alapítani, most tudják meg, hogy ő *az ember fia* (Dán. 7¹³), azaz az igaz Mesiás, akinek *teljhatalma van bűnöket bocsátani*, és így az üdvéletet már *a földön* megadni, tehát a lelki istenországát megalapítani.

¹¹ v.) Hogy ennek bebizonyítására a szélütöttet „*kelj fel*“ stb. szavaival meggyógyítja, ezzel azt mutatja ki, hogy neki minden külső jólétre tartozó cselekedetei is, csodatételei és gyógyításai, mind a benső, lelki istenországa érdekében történnek. Nem ezekben áll az üdvélet, hanem ezek a benső üdvélet külső kihatásai. A szélütöttet annak jelül gyógyítja meg, hogy bűnei meg vannak bocsátva. A lélek kötelei megoldottak, és a test is megszabadult bénaságától.

¹² v.) Szerzőnk a gyógyítás eredményét tulajdonképen csak itt mondja el. A meggyógyult beteg azonnal talpra állt, és, akit négyen hoztak, *felvénvén ágyát, kiment mindnyájok szeme láttára*, ami természetesen nagy bámulatra ragadta a jelenvoltakat. A tolongó tömeg tiszteletteljesen utat nyitott a távozonak, és a történt csodáért Istent dicsőítette, mint aki, Mt. 9₈ megjegyzése szerint, „ilyen teljhatalmat adott az embereknek“.

Így még soha nem láttuk, mondták az emberek, t. i. ezt az isteni teljhatalmat nem látták még emberben így megnyilvánulni, mint most Jézusban.

2. Máté lakomája.

(2¹³ 17).

Máté elhívását, melynek sem idejét, sem helyét nem tudjuk, csak azért mondja el, hogy megérthessük, mint került Jézus az ő házába lakomához. E lakoma történetét pedig, melynek ideje szintén ismeretlen, nem azért mondja itt el, mert időrendben itt következnek, hanem azért, mert tárgyánál fogva ide illik. Itt t. i. őt olyan esetet sorol fel az evangyélista, amelyek azt mutatják, hogy az írástudók megbotránkoztak Jézusban. Ez a második azt mutatja, hogy Jézusnak a bűnösökkel való érintkezése okozott megbotránkozást.

²₁₃ v.) *Aztán* = egyszer, valamikor, nem fontos, hogy mikor, *megint kiment*, mint annyiszor máskor is, a *tenger*, t. i. a Genezáret tengere *mellé*, hogy hova, az megint nem fontos. A fő az, hogy ez alkalommal is nagy sokaság kereste fel, és ő *tanította őket*, mint szokta. Ez magára egy külön befejezett kis általános tudósítás.

¹⁴ v.) Ez ismét ugyanolyan tudósítás Lévi elhívásáról, melyet azonban egy *és-sel* az előzőkhöz kapcsolván az író, azt mutatja, hogy azzal az alkalommal történt az eset, mikor egyszer Jézus a tenger mellett tanított. Itt a *vám* mellett *elementében* látta meg egyszer *Lévit* ott ülni, és akkor hívta el; épen olyan módon, mint az első négy tanítványt a hálók mellől. Mt. 9, szerint azt az embert, akit ez alkalommal Jézus elhívott, Máténak nevezték, amiből megállapíthatjuk, hogy ez a Lévi, az Alfeus

fia, akiről itt szó van, nem más, mint Máté apostol, aki ugyancsak Mt. (10.) szerint *vámos* volt, ami megfelel annak, hogy itt a vámnál látja őt Jézus ülni. A római birodalom tartományában az egyenes adók állami kezelésben voltak, olyan formán mint nálunk, a nem egyenes adók pedig, ú. m. a vámok (vásárvám, útvám, kiviteli, beviteli stb. vám) sokféle fajai, bérbe adattak, úgy mint nálunk a helypénzszedés vagy a regálé. Nem minden vám ment a római császár pénztárába, némelyik a helyi uralkodóba jutott; de a nép azért azt sem fizette szívesen. Az a vám, amelyről itt szó van, Galilea határán volt felállítva, a Filep negyedes fejedelemsége felől jövő árúk megvámolására. Eunek jövedelme valószínűleg Galilea negyedes fejedelmének, Herodes Antipásznak pénztárába folyt. E vámok bérlői és azok alkalmazottai voltak a publikánusok = a vámosok. Eleinte többnyire idegenek voltak, később zsidók is vállalkoztak rá nagy számmal. De a vallására és fájára büszke zsidóság előtt nagyon lenézettek és a társadalomból teljesen kivetettek voltak ezek, még sokkal inkább, mint nálunk a német világban a fináncok.

¹⁵ v.) Hogy közvetlenül az elhívás után-é, vagy máskor, azt nem lehet eldönteni: történt egyszer, hogy Jézus Lévi = Máté házában leheveredett tanítványai-val, azaz oda tért be lakomára. A régiek u. i. az asztalnál nem ülni szoktak, mint mi, hanem mellé pamlagokra, vagy szőnyegekre féloldalt *leheveredtek* és úgy ettek. Lévi ismerősei köréből hívott vendégeket, akik bizony csak *vámosok és bűnösök* voltak. E kettő egymás mellé állítását az ímént a vámosokról mondottakból érthetjük. Velők társadalmilag nem érintkezett más, csak a társadalom kizsákmányoltjai, a

bűnösök, akik alatt az esetleges cégeeres bűnösökön kívül kell érteni főképen azokat az egyébként néha nagyon tisztességes embereket, akiknek a nagyon aprólékos és szövevényes levitai ritualis törvények tanulmányozására és pontos megtartására vagy idejök, vagy kedvök nem volt. Ezek a tisztos polgári társaságból a vámosokkal együtt ki voltak zárva. Jézus ezek társaságában heveredett asztalhoz tanítványai-val együtt. És pedig nemcsak az eddig említettekkel, hanem többekkel is, sokkal, *mert*, mint itt melleleg megtudjuk, *sok tanítványa* volt neki. Hogy a tizenkettő volt-é ez a „sok“, vagy anélkül, vagy azzal együtt mások, azt nem lehet eldönteni. Az utolsó szavak: *és kísérték őt*, a következő vershez tartoznak. A régebbi magyarázók u. i. e mondatban rossz helyre tették az írásjeleket. Az eredeti szöveg így volt: *mert sokan voltak és kísérték őt farizeusi írástudók is látván stb.*, és a magyarázók, ahelyett, hogy úgy rakták volna fel az írásjeleket, mint a mi fordításunkban van, így rakták fel: *mert sokan voltak, és kísérték őt.* ¹⁶ v. *Farizeus írástudók is látván stb.* Ebből lett aztán az, hogy „És a farizeus írástudók, mikor látták“, stb.

¹⁶ v.) Jézust a saját tanítványain kívül *farizeus írástudók is* kísérték. Hogy mióta, nem tudjuk; hogy mely szándékkal, nem nehéz eltalálni. Az írástudók különböző pártokhoz tartoztak. Az akkori zsidó pártok, ú. m. farizeus, sadduceus és esszenus párt közt a legerősebb és legnépszerűbb volt a farizeusoké; az ő írástudói örvendtek hát a nép előtt legnagyobb tekintélynek. E párt eredete, még a Herodes dynastiáját megelőző dynastiának, a főpapi családból származott Hasmoneus-, vagy más néven Makkabaeus csa-

ládnak szabadságharcaira nyúlik vissza. Előbb *chaszibim*-nek, vagy görögösen *aszidaeusok*-nak mondták őket, amit ma legjobban úgy adhatunk vissza, hogy *pietisták* (= *kegyesek*, vagy csúfondárosan: *kegyeskedők*). Ezek a tórának és ősi zsidó hagyományoknak és szokásoknak legrajongóbb hívei voltak. A makkabaeusi szabadságharcokat szívvel-lélekkel és igen jelentős erővel és sikerrel támogatták; de csak addig, amíg azok a vallásszabadságért folytak. Mikor azonban a Makkabaeus család trónra jutott és mind világosabban politikai, világi célokért kezdett küzdeni, akkor egyre jobban elhidegültek tőle, végre pedig Hyrkánus János (Kr. e. 135—104.) alatt nyíltan elszakadtak a kormányparttól, és kifejezetten elkülönítették magukat minden politikai törekvéstől és világi céloktól, tisztán és kizárólag a tórának és az ősi hagyományok ápolásának akarván élni. Ezért nevezték őket elszakadottaknak, elkülönülődőknek, zsidóul *perusim*-nak, amiből lett a görögös farizeus szó. A Hasmoneus dynastiával utóbb nagy gyűlölködésbe keveredvén, Heródes trónra jutását nem nézték igen nagy ellenszenvvel; de utóbb ő vele és utódaival is engesztelhetetlen gyűlölségbe jutottak, és egyáltalában véve minden világi uralommal is. Minden világi uralmat, akár római, akár zsidó lett legyen az, engesztelhetetlenül gyűlölték és megvetettek, és epedve várták a pillanatot, amit nagyon közelinek hittek, amikor beteljesedik Dániel jóslata (Dán. 7¹² skv.), és a világi uralom összetöretvén, minden hatalom az ember fiának, a Mesiásnak adatik, aki Isten uralmát megvalósítja e földön, amikor is a zsidók fognak uralkodni minden népek felett. Mivel így ők politikai istenuralmat, tulajdonképen tehát egy papi álla-

mot, vagy még szabatosabban mondva, az írástudók és a tóra ritualis uralmát, azaz épen ellenkezőjét várták annak, amit Jézus megvalósítani akart, nagyon érthető, hogy ők voltak neki legnagyobb ellenségei. Ez az ellenségeskedés szükségképen, elkerülhetetlen és kiegyenlíthetetlen volt. De itt még csak a kezdetét látjuk annak. A farizeus írástudók gyanakodva kísérik Jézust. De már itt is látszik, ily kicsinyesnek látszó kérdésben is, mint a társadalmi érintkezés kérdése, hogy ég és föld választja el őket egymástól. Ők csak azt nézték embernek, aki a tóra és ősi hagyomány legaprólékosabb ritualis rendelkezését is a leg gondosabban, és lehetőleg tüntetőleg, megtartja; aki nem, azzal mint megvetendő bűnösrel, nemcsak minden társadalmi érintkezést kerültek, hanem egyenesen azt tartották, hogy az ilyen érintkezés megfertőzheti, tisztátalanná teszi az embert. És Jézus ilyenekkel ült le egy tálhoz. Úgy látszik, hogy a farizeus írástudók is bementek a házba, de csak mint érdeklődő szemlélők, és a lakomában nem vettek részt, mint ma is mikor az orthodox zsidó elmegy a „gój“ lakodalomra. Afelett, hogy Jézus részt vett a lakomában, megütközésüket nem tudták elhallgatni. Nyilvánosan ugyan nem tették szövé, ami izléstelenség lett volna már csak a házi gazdára való tekintetből is; de a hozzájuk legközelebb eső tanítványoktól hal-kan mégis megkérdezték, hogy *miért eszik együtt a vámszedőkkel és bűnösökkel?* Ennek a kérdésnek az ő ajkukon az az értelme, hogy miért tisztátalanítja el magát. Mert előtük a tisztának a tisztátalannal érintkezéséből csak ez az egy lehetőség következett.

17 v.) De Jézus e versben rámutat a másik lehetőségre: arra, hogy ez érintkezésben a tisztáta-

lan tisztuljon meg a tiszta hatása alatt. Mikor meghallotta a farizeusok halk kérdését, ő fenszóval felelt nekik, mert felelete inkább a vámosoknak és bűnösöknek szólt. Az *egészségeseknek*, a vagyon, műveltség és társadalmi állás és tekintély meglegedett birtokosainak, akiknek magasabb eszményeik nem lévén, magokat egészen kifogástalanoknak, sőt tökéleteseknek tartják, *nincs szükségök* ő reá, az *orvosra*; annál inkább azonban *a belegeknek*, ezeknek a társadalom kivetettjeinek, akiknek nem állanak rendelkezésre mindazok a fényes, de hiú pótlékok és kendőző szerek, amikkel amazok lelkük és életük ürességét kitöltik és bekendőzik, akik ennél fogva közvetlenül és mélyen és fájón kénytelenek érezni ezt az ürességet és az ezzel járó elesettséget, bénaságot : a bűnt. Oh, hogy harsoghatott Jézusnak csendes, szelíd szava, mikor ebben a társaságban egész határozottan kijelentette, hogy *nem igazakat hívni jöttem, hanem bűnösöket!* Az ítélet trombitaszava volt ez a maguk alsóbbrendű külső igazságában bízó farizeusok fülébe; de a megváltás szava a magasabb rendű benső igazság után epedő és attól való elmaradottságuknak érzésében búsan vergődő bűnösök számára.

A te számodra mit jelent ez a szó? Ítéletet? Vagy megváltást?

3. A bójtról: új bort új tömlőbe.

(2₁₈₋₁₂).

Ismét egy összeütközési pont (már 3-ik) Jézus és a farizeusok között: a bójt kérdése. Az új testamentomi valláshoz, mely az üdv lakodalmas házába visz be Jézusnak, a dicsőséges vőlegénynek karjain, nem illik a bójt. Ellenben az ótestamentomi valláshoz, mely az üdv után való epe-dés felébresztésére szolgál, igen.

És aki ótestamentomi állásponton levő ember a bójt újtestamentomi módon el akarná hagyni, az épen olyan félszeg eljárást követne, mint aki új szövetből vetne foltot avúlt ruhára, vagy új bort ó tömlőbe töltene. Az egészen fájdalmasan rezeg át, mint valami titokzatos jövendölés hangja, a Jézus eltökélt halálának sejtetése.

18 v.) Ez a vita egyszer épen bójt idején folyt le, amikor *János tanítványai és a farizeusok* kötelességszerűleg *bójtlöltek*, a Jézuséi pedig nem. Itt melleleg tudjuk meg, hogy Keresztelő János tanítványai egész külön keresztelő felekezethez voltak tömörülve, mely Csel. 19₃ s kk.-ből kitetszőleg Judea határain kívül is kiterjedt és a Keresztelő halála után is még egy ideig fennállt. A farizeusok ezekre hivatkoztak Jézus előtt. Nemcsak azért, mert ő is felvette a János keresztességét, hanem főleg azért, mert a János tanítványai is Jézushoz hasonlólag nem a törvény betűinek külső betöltésére, hanem a megtéréshez illendő cselekedetekre fektették a fősúlyt. Tehát, ha azok, akik az ő tanítványaihoz egyébként mindenben közelebb állanak, mint ő hozzájuk, a farizeusokhoz, tudnak bójtölteni, *miért* van, hogy az ő tanítványai meg *nem bójtlölnek*? Ez természetesen rejtély is lehetett a farizeusok előtt, mivel nem tudták, hogy Jézus tanítása lényegében más, mint a Jánosé: az már új testamentom, ez meg ő. Erre világít rá a következő vers.

19 v.) A Jézus tanítványai a *lakodalmas ház fiai*, azaz az üdvélet részesei; Jézus pedig *a vőlegény*, az üdv közvetítője, aki velök üdvközösségre lépven, felvette őket az Istennel való egységbe. Ez az új testamentom. *Ameddig a vőlegény velök van*, amíg ez az üdvközösség és Istennel való egység tart, ami pedig hitünk szerint szétrombolhatatlan, addig a Jézus

tanítványai *nem bőjtölhetnek*, ez ki van zárva.

²⁰ v.) Ez a közösség azonban addig, amíg Jézus e földön járt, nem lehetett sem teljes, sem végleges. Hogy azzá lehessen, a völegénynek fel kellett menni az igazi lakodalmas házba, a mennyei Atya hajlékába, hogy ahol ő van, oda vihesse menyasszonyát is: Jézusnak meg kellett halnia. Ennél fogva Ő a kínszenvedést és halált eleitől fogva hozzá tartozónak tekintette az ő megváltói feladatához. Erre, mint elkerülhetetlenre céloz itt is. Még ma is érezni hangján a fájdalom rezgését, és szinte látjuk, amint elborúlnak a bús jövőbe néző szemei. De nem a reá váró kínszenvedések miatt; hanem tanítványai miatt. Arra gondol, hogy majd mikor *elvéteik tőlük Ő, a völegény*, azok, a szegény magokra maradandók, *akkor majd* milyen keservesen *bőjtölnek azon a napon*.

²¹ v.) Az előzőkben megfejtette, hogy az ő tanítványai miért nem bőjtölhetnek; itt azt fejtí meg, hogy miért volna természetellenes, vagy legalább is félszeg, ha János tanítványai sem bőjtölnének. Ők még egészen az ótestamentomi alapon állanak, az üdvkeresés állapotában vannak, és az üdv menyezői ruháját (Mt. 22₁₁) még nem vették fel; ha tehát Jézustól átvették a nem-bőjtölést, épen úgy tennének, mint aki *régi ruhára* (ótestamentomi üdvállapot) *ványolatlan*, azaz erős, megtöretlen és tiszta új szövethől vágott *rongyból* vetne foltot, ahelyett, hogy egészen az újba öltöznék. Az avult vallásnak az új vallásból kikapkodott rongydarabkái-val való ilyen toldozása-foltozása nem vezet célhoz, mert épen mint az avult ruhát az új folt, csak még rosszabbá és rongyosabbá teszi azt. Itt Jézus az ő evangéliomát az ó testamentommal szemben merőben újnak jelenti ki.

²² v.) Ugyanezt a gondolatot világítja meg más oldalról ez a másik hasonlat. A régi zsidó vallást nemcsak kifoltozni nem lehet az új hit egyes rongyaival, hanem megtölteni sem lehet vele. A zsidó vallás az az elavult tömlő, mely az újtestamentomi üdvélet szikrázva pezsgő új borát nem bírja ki. Ez bebizonyosodott történetileg az öskeresztyénség fejlődésének folyamán. Az új bort új tömlőbe kellett tölteni. Az új hit új szervezetet alkotott magának, hogy, miután a régít szétrepesztette, ő maga is szét ne folyjék. De bebizonyosodik az egyes üdvéletek alakulásában is. Minden keresztényben eredetileg egy-egy zsidó lappang, aki üdvösségét üzleti alapon, az Istennel való leszámolásra akarja berendezni. És csak sok és nagy rázkódás után, amibe soknak hite bele is törik, veszi észre, hogy üdv és cselekedeti érdem, kegyelem és fizetés összeférhetetlenek. És akkor, engedve, hogy az ősi avult tömlő hadd repedjen szét, hadd málljék le lelkéről, szívja magába szabadon, bőven a kegyelem üdvét. Az új tömlőbe, mely az új hit, sokkal több fér, mint a régibe. Azért *új bort új tömlőkbe!*

4. A szombati kalásztépés.

(2₂₃—28).

A cselekvény, a szombati kalásztépés, itt is csak a vita kiindulási pontjául szolgál. Tehát felesleges azon tanakodni, hogy hogyan jutottak a farizeusok szombaton egy szerre a vetések közé, hogy a tanítványokat tetten kapják; vagy, ha nem ott folyt a vita, hát akkor hol és mi módon került a dolog közöttük szóba? Elég az hozzá, hogy szóba került, és pedig többször is. Ez alkalommal Jézus a farizeusoknak arra a nagy tévedésére mutat rá, mellyel

a vallásos intézményeket oly öncélokra teszik, amelyeknek terhes igáját az ember egész életében köteles vonszolni; holott azok oly eszközök az Isten kezében, amelyek az ember üdvösségének szolgálataiban állanak.

²³ v.) Egyszer egy szombati napon olyan úton ment Jézus, mely *vetéseken* vitt keresztül; és az utána menő tanítványok *elkezdék a kalászatokat lépdesni*, amelyeknek kimorzsolt tejes magszemci kedvenc csemegéi voltak a régi zsidóknak, kivált pattogatva, mint nálunk a kukoricát szokás, de nyersen is.

²⁴ v.) Ez olyan tett volt, amit a farizeusok, akár szemökkel láttak, akár úgy hallották azt, szintén nem tudtak szó nélkül hagyni. Most már nem elégszenek meg egyszerű kérdéssel, mint az előző esetben, hanem minősítik is a kérdés tárgyává tett cselekedetet, hangsúlyozván, hogy az olyan, amit *szombaton* tenni *nem szabad*. Tehát nem az a vád, hogy más vetését tépdesték, mert azt megengedi a törvény (V. Móz. 23²⁵), hogy kézzel néhány kalászt letépjenek, csak a sarlóval való vágást tiltja el; hanem az, hogy szombaton tépdesték és természetesen ették azt. Mert tudjuk, hogy szombaton nemcsak gyümölcsöt szakitani, hanem szombaton szakitott gyümölcsöt enni sem szabad. Ez tehát kétszeres szombattörés volt. A tettben ugyan Jézus nem vett részt, de a felelősséget azért ő hordozta, mert az ő jelenlétében történt, és ő elnézte, sőt, mint a következőkből kitetszik, helyeselte is.

²⁵ és ²⁶ v.) Jézus a szemrehányásra erőlyesen a szentírásra utalja a farizeusokat, amire mindig hivatkozni szoktak, amiben pedig elégszer olvashatták (I. Sám. 21⁶), hogy Dávid, a nagy király, a várt Mesiás őse, ennél még nagyobb dolgot is követett el kísé-

retével, mikor egyszer *szükségbe jutott, és megéhezett*, mint most a tanítványok. Mert először is *be ment az Islen házába*, ami mindenkinek tilos, aki nem pap. Arról ugyan, hogy Dávid belépett volna a szentélybe, az Írásban kifejezetten nincs szó; de Márk azt magától értetődőnek tartja. Másodszor pedig *megette a szent kenyereket, amelyeket nem szabad megenni, csak a papoknak*. A szent kenyerek, vagy az eredeti szöveg szerint *a kitétel kenyerei* azok a kenyerek voltak, amelyeket a szenthely szentasztalára szombatonként kitétek áldozatul az Úr elé, minden szombaton 12—12-t az Izráel 12 nemzetsége szerint. A kitétt kenyerek ott maradtak a következő szombatig, amikor is újak tétettek ki, a régiek pedig a papokéi lettek. Másnak, mint papnak nem volt szabad belőlük enni, mert főszentségek (kodes-kodásim) voltak. (III. Móz. 24⁵⁻⁹). Így tehát Dávid is egyszerre két olyan dolgot követett el, ami nem szabad; és azon a farizeusok mégsem botránkoztak meg. Sőt egész természetesen találták azt is, hogy a szent kenyerekből *adott a vele valóknak* is, akik semmi esetre sem voltak az Istennek olyan kiváltságos emberei, mint Dávid maga. E példa a szombat kérdését nem érinti, csak arra mutat rá, hogy a szent király és próféta, Dávid is tett olyat, ami a törvény szerint nem szabad. Jézus ezzel a tárgyalást befejezte, jó zsidó szokás szerint kérdéssel felelvén a kérdésre. A következtetés levonását a farizeusokra bízta: hogy t. i. Jézusnak is szabad annyi, amennyi Dávidnak.

²⁷ v.) Ennek kiegészítéséül és egyben a kérdés elvi megoldásául aztán az evangyélista ide teszi Jézusnak egy nyilatkozatát, amivel a fentihez hasonló és neki sokszor szemére hányt vádakat szokta

visszaverni. *A szombat lett*, azaz jött létre, rendeltetett el az emberért, és nem az ember teremtetett a szombatért. Az embernek nem az az életcélja, hogy a szombatot megszentelje, ellenben a szombat megszentelésének az a célja, hogy az embert az üdvéletben előbbre vigye, a pihenés, csendesség, belső szemlélődés, az Úrral való társalgás által üdítse, erősítse és megszentelje. Ha tehát valaki éhsége csilapítására kalászkokat tép, azzal még nem jut ellenkezésbe a szombat igazi rendeltetésével.

²⁸ v.) A szombat igazi célja tehát az ember üdvéletének előmozdítása, *úgy hogy* ebből önként következik, hogy *az embernek fia*, aki épen azért jött, hogy ezt az üdvöt közölje az emberekkel, mint mindennek, ami az ember üdvére tartozik, *a szombatnak is ura*, azaz azzal rendelkezik, és azt nekünk az ő szellemében kell megszentelnünk. Itt, mint az üdvösség minden más kérdésében is, nem a betű, hanem a lélek dönt: a Jézus lelke.

Hogy Jézus ura a szombatnak, azaz azzal szabadon rendelkezik, annak külső megnyilvánulását abban látjuk, hogy annak megünneplését az őskeresztyének vasárnapra, mint Jézus feltámadásának, és így az új teremtés befejezésének napjára tették át, amit épen ezért neveznek úrnapijának. A szombatok tehát nagyon tévednek és vétenek Jézus lelke ellen. Belső megnyilvánulásának pedig bennünk kell lefolyni: a vasárnap minden pillanatának, akár eszünk, akár iszunk, akár szórakozunk, életünk megszentelődésére kell szolgálni.

5. A szombati gyógyítás.

(3₁₋₆).

Ez máskor történt valamikor, mint az előző eset, de nagyon jó szemléltető képül szolgál az ott kifejtett elv gyakorlati alkalma-

zásának feltüntetetésére. Szombaton jót tenni, életet menteni, nem ellenkezik az Isten törvényének szellemével, mert a lelki életben, megszentelődésben nem akadályoz bennünket, hanem előre visz. Egyben ennél az esetről, mint a Jézus és a farizeusok közti ellentétet feltáró ötös elbeszélés csoport utolsó-jánál, értesít az evangyélium arról is, hogy a farizeusok a herodespártiakkal Jézus elvesztése felett kezdtek tanakodni. Jellemző, hogy Keresztelő János működését Herodes Antipás találta veszedelmesnek, Jézusét pedig a farizeusok. Világos fényt vet ez a kettőjük közt levő különbségre.

³¹ v.) Az eredeti szöveg szó szerint így kezdődik: *és bement megint zsinagógába*. Az előző vita kiindulási pontjául szolgáló eset a mezőn történt, ez meg máskor egy zsinagógában, ahol épen volt egy *elszáradt*, azaz izomsorvadásos *kezű* ember.

² v.) Most már egyenesen *lesték* Jézust, hogy *meggyógyítja-e azt*, mert, mint e versből megtudjuk, ez is *szombaton* történt, és így a gyógyítás a szombat megtörése lett volna, amit ők alkalmul szándékoztak felhasználni arra, hogy *ellene* formális *vádat emeljenek* a törvény előtt, mivel a szombat megtörésére tudvalevőleg halálbüntetést szabott a törvény. Hogy az ily célból leelkedők a farizeusok voltak, azt a ⁶ v.-ből tudjuk meg.

³ v.) Jézus a helyzetet átlátván, teljes nyilvánossággal akart eljárni, és ezért a középre állította a *száradt kezű* embert.

⁴ v.) *Azoknak meg*, t. i., mint a ⁶ v.-ből megtudjuk, a rá leelkedő farizeusoknak, oly kérdést adott fel, mely egyszerre világossá tette előttük, hogy itt nem számíthatnak semmire, ami törvényes vád emelésére alapul szolgálhatna nekik. *Szabad-e szombaton jót tenni vagy rosszat tenni?* A gyógyítás jöttett, amit mindenkor

szabad elvégezni, a jótett elmulasztása pedig rossz tett, amit soha sem szabad elkövetni, és így, ha ő a gyógyítást elmulasztaná, a szombat kedvéért rossz tettet követne el, amit pedig a törvény tilt. Ez esetben azonban nem közönséges jó vagy rossz tettről van szó, hanem arról, hogy szabad-e szombaton *életet menteni vagy ölni?* Mert a gyógyítás életmentés, amit pedig a zsidó hagyományok kifejezetten megengedtek szombaton is; a gyógyítás elhalasztása pedig életébe kerülhet a betegnek, és így azzal Jézus a szombat kedvéért emberlést követne el. Mind ezeknek igazságát a farizeusok a kérdés megvilágosító hatása alatt átlátván, elborultan és konokul *hallgattak*.

5 v.) Jézus azért *haraggal* nézett rajtuk körül. Milyen emberi vonás; és milyen isteni! Nem azért haragudott, amiért mi emberek haragudtunk volna, hogy kifejezetten nem ismerték el igazságát, mert hiszen hallgatásuk eléggé beszélt helyettük; hanem azért haragudott, mert *elbúsult az ő keménységükön*. E harag forrása tehát nem az önzés, mint a mienké, hanem a szájalom és a szeretet. Ez az isteni harag. Őt nem ellenségeinek ő rajta ejtett sérelme búsítja el, hanem az önmaguk nemesebb lényének meggyalázása. Ha azt, amit szívök mélyén igaznak kellett látniok, ellenségekkel szemben is be merték volna vallani, nemes és becsületes ellenfelek lettek volna. De mert hallgattak, önmagokat gyalázták meg. És ez, a másokon, az ő ellenségein csett, az önmagokon ejtett sérelem indította Jézust haragra. Mert szerette ellenségeit. Miután ennek az ellenségein körül hordozott haragos tekintettel kifejezést adott, a beteghez fordult, és meggyógyította azt.

6 v.) A farizeusokat ez az erköl-

csi vereség csak még jobban felingerelte, és a zsinagógából *kijöven, mindjárt tanácsot tartottak a herodespártiakkal, hogy Jézust elveszítsék*. A farizeusok, mint 2₁₆ v.-nél látuk, a Herodesekkel, és így az ekkor Galileában uralkodó Herodes Antipással is, ellenséges viszonyban voltak, mint általában minden világi uralommal is. A másik nagy zsidó pártban, a sadduceusok pártjában, mely a rómaiak előtt egyedül kedves kormánypárt lett volna, viszont a Herodesek nem bíztak, mert azokat Hasmoneus-érzelműeknek tartották, és nem alaptalanul. Így hát nekik a római hatalmon kívül nem volt mire támaszkodni uralmukban, csak még az ő személyes híveikből összeverődött és különféle egyéni érdekszálakkal a dynastiához fűzött udvari (aulikus) pártra, amelynek tagjait herodiánusoknak, vagyis herodespártiaknak nevezték. A farizeusok a nagyobb siker reményében ezekkel szövöttek. A Jézus elleni gyűlöletben könnyű volt egyetérténiök. Mert a farizeusoknak nem olyan Mesiás kellett, mint Jézus; a dynastiának és aulikus partnak pedig semmilyen sem kellett.

Homilétikai jegyzetek.

Az elbeszélések tárgyak szerint vannak rendezve, de sem nem időrendben, sem nem a tárgyak fontosságának, azaz az összeütközések, illetve vádak súlyosságának megfelelő fokozatok szerint. A legsúlyosabb vád az első, az istenkáromlás vádja, melyre halálbüntetés jár; sokkal enyhébb a második, a bűnösökkel való együttevés; épen így a harmadik is, a bőjt meg nem tartása; és ismét nagyon súlyos, halálbüntetéssel járó a két utolsó, a szombattörés; és azok között is súlyosabb természetű az első, a kalásztépés, enyhébb a második, a beteggyógyítás, mely tulajdonképen a legszigorúbb fel fogás szerint sem lett volna kifogásolható. A farizeusok viselkedésében azonban észlelhető valami fokozat. Az első esetben csak magokban tanakodnak,

a másodikban a tanítványokhoz intézik kérdéseket, a harmadikban már egyenest Jézust vonják kérdőre, a negyedikben annak is kifejezést adnak, hogy amit a tanítványok tettek, az nem lett volna szabad, az ötödikben pedig már rá lestek Jézusra és a végén elhatározták elvesztését. Mindezekben a szemben álló felek jellegzetes mivoltukban tűnnek föl előttünk. A farizeusok az ő külsőségekre kapaszkodó, szűkkeblű kicsinyeskedősökben, melyben a legjogosabb dolog is igazán a legjogtalambb lesz a kezökben; Jézus pedig az ő mindent átfogó, mindent megértő, mindent a maga legigazibb lényegében felfogó szív- és elméleti nagyságában. A szélütött meggyógyításánál (1) a farizeusok rövidlátásukban még saját elveiknek — igaz, hogy fel nem ismert — végső következményeivel is ellentétbe jutottak, hogy Jézusra az istenkáromlás vádját rá süssék; oly elfoglalt ügyészei akartak lenni az Isten büntető jogainak. Jézus pedig felettök mennyei magasságban állva, szabadon gyakorolja az Isten kegyelmi jogait, mint az ő szerelmes fia, akinek hívása nem a törvény kárhozható, hanem a kegyelem üdvözítő erejét érvényesíteni, nem megkötözni, hanem megoldozni a bűn és nyomor köteleit. A Máté lakomáján (2) azon a nyárspolgári állásponton vannak, mely az egyén önbecsét nem ismeri, társadalmi értékét pedig a saját magáról vett mértékkel becsli és mindenkit lenéz, aki más szokásoknak hódol vagy más műveltségnek részese, mint ő; Jézus pedig az embert, az Isten képre teremlett és a bűn nyomorúságával küzdő embert keresi, szereti, és akarja meggyógyítani. A bűjt kérdésében (3) azon az állásponton vannak, mely a vallást külső szertartások és rituális parancsok vizsgálatlan szövevényévé teszi; Jézus szerint pedig a vallás üdvélet. Ugyanúgy a szombat kérdésében is. A farizeusok elve oda juttatott, hogy az ember lett a szombatért (4); Jézus pedig kimondta, hogy a szombat lett az emberért. És mikor (5) az elvnek gyakorlati érvényesítését a száradt kezű ember meggyógyításával bemutatta, akkor a farizeusok, saját elveikkel ismét észrevétlenül is ellentétbe keveredve, valóban szánandó látványt nyújtanak az ő szent és diadalmas szeretetének fényében.

Jézus és az emberek összehasonlítása világnézetli alapon. 2₁—3₆. Mind a ketten az Isten szempontjából és az ő jogainak és dicsőségének érdekében néznek mindent; de egy különbség van köztük, az, hogy Jézus az Isten szemével, az

emberek pedig, akiket itt a farizeusok egészen jól képviselnek, a magokéval. Innét van, hogy 1. Az emberek azt tekintik isteni jogrendnek, hogy „legyen igazság, ha bele pusztúl is a világ“; Jézus szerint pedig az Isten igazsága a kegyelem. „Megbocsáttattak a te bűneid, kelj fel, és járj“. Ne csak járj: „eredj haza“. Oda, ahonnet elszakadtál: mennyei Atyához. 2. Az emberek az egyén önbecsét kevésre, jó formán semmire sem értékelik, az egyén csak mint társadalmi lényező jön előttük tekintetbe, és akkor vagyona, állása, hatalma, szóval külső viszonyai szerint becsülik meg. Jézus előtt ellenben maga az egyén az önrtek, az egyént önmagáért és Istenért kell megbecsülni, társadalmi jelentőségében pedig nem külső viszonyai, hanem belső, lelki, szívbeli minősége szerint kell értékelni. 3. Az emberek a vallást és egyéb intézményeket is hamarosan öncéllá teszik magok felett, melynek az egyént igájába hajtják; Jézus ellenben minden intézményt az egyén üdvéletének szolgálatába állít. És ki kételkedik, hogy, ha minden köz- és magán intézmény az egyének üdvéletének szolgálatába volna állítva, akkor szolgálónak csak igazán az egyének a köznek!

Jézus és az emberek érintkezése üdvéleti (soteriologiai) szempontból. 2₁—1₂. Az embereket e szempontból nagyon találoán képviseli ez a szélütött a maga tehetetlenségében, és az ő és környezete hitével. Mert a Jézussal való üdvéletkezés feltétele a hit. Csak hit által léphet az ember Jézussal üdvviszonyba. 1. E viszony keresésére az embert valamely külső nyomás, betegség, sikertelenségek, élet nehézségei, emberek szeretetlensége, üldöztetés stb., stb., szóval a viszonyoknak valamely reá nehezedő terhe kényszeríti, mint ezt a szélütöttet az ő betegsége. 2. Jézus aztán csakhamar feltárja az így hozzá menekülő előtt, hogy nem ott van a baj, ahol ő gondolta: nem kívül, hanem belül; nem a viszonyokban, hanem ő benne. A bennünk levő bűn az oka annak, hogy az élet természetes terhei oly kórosan nyomakodnak ránk. De ezt ő nem elméleti tanítással tárja fel a hívó lélek előtt, hanem azzal, hogy közli vele a kegyelmet, mely a bűnt eltörli: megbocsáttattak a te bűneid. 3. Az ő megbocsánata azonban nem csak abban áll, hogy a hívó lélekről leveszi a múlt bűneinek terhét, amit a lélek tetlen gyönyörűségben szemlél; hanem abban, hogy egyben feloldja a lelket a bűn hatalma és kötelei alól, szabaddá, tevékeny és gyümölcsözővé teszi azt. Kelj fel az elesettségből.

Járj szabadon és tevékenyen az élet ellenséges, lenyűgöző hullámverései között. És eredd haza, mint megtért tékozló fiú, a világ kiellenségéből a te szerető mennyei Atyához. — A Jézusban vetett hit még soha sem csalódott. Aki ő hozzá fordul, az kárhözlatás helyett ma is a bűnbocsánatnak és megváltásnak e vígasztaló szavait fogja tőle hallani.

Jézus a testi és lelki orvos, a testek és lelkek Megváltója. 2₁₋₁₂ (Befejezés az 1-hez.) Míg e földön járt, külső hatásokkal, testi gyógyításokkal akart rámutatni arra, hogy ő a lelkeknek is Megváltója; most, hogy a mennyben van az Atyánál, belső, lelki hatásokkal, az üdvélet ajándékozásával és nevelésével akar rámutatni arra, hogy az emberiségnek külső bajaitól és nyomorúságaitól is egyedül csak ő a Megváltója.

Jézus a társadalmi bajok orvosa. 2₁₅₋₁₇ Minden társadalmi bajainknak főforrásai az osztályellentétek. Ezeket Jézus képes egyedül kiegyenlíteni s az egyéneket az általuk előidézett nyomás és igazságtalanság alól felszabadítva a közjó egyetértő szolgálatába állítani az által, hogy 1. feltárja, hogy az ellentétek oka az egyéniség értékelésében külső, formális mérték alkalmazása. Ezzel a társadalom egyszerre két ellenséges táborra oszlik, az igazak és bűnösök táborára. Minden osztály önmagában látja természetesen az igazak táborát, a másik osztályban pedig a bűnösökét. Így nem csak széttagolódik a társadalom különböző vagyoni állapotok, műveltségi fokok, foglalkozási ágak szerint, hanem az így széttagolódtott osztályok ellenségeként is állanak egymással szemben, mert a bajok okát mindenik a másikban keresi, és a gyógyulást annak letörésében, sőt megsemmisítésében látná. 2. Megadja a lehetőséget az ok megszüntetésére a helyes mérték alkalmazása által. Ő benső, lelki mértékkel értékeli az egyéneket és e mérték alatt nincsenek itélni és uralkodni jogosult igazak és elkárhatóknak való bűnösök; csak egy osztálya van az emberiségnek, a megváltásra szoruló bűnösök osztálya. Ezzel végleg elesik a most fenn álló összes ellenséges társadalmi tagozódások minden alapja. 3. A bűnösöket magához hívja, hogy megváltsa. Azaz, hogy bűntől, előítéletektől, elfogultságtól, önzéstől, érzékenkedéstől ment, emberszerető, szolgálatra és áldozatra kész független és szabad egyéniségeket teremtsen belőlük, akiknek igazán önmagukban van értékük: az az istenkepe, amit Jézus állított vissza rajtok. Ha ilyen egyénekből áll majd a társadalomnak ha nem

is többsége, de legalább irányadó része, akkor megszűnnek a társadalmi bajok. Ki akar ilyen lenni?

Vallás és modern világnézet. 2₁₈₋₂₂ Ma sokan úgy gondolkodnak, hogy a vallás a mai modern világnézettel szemben általában olyan vásott ruha és avult tömlő, mint amilyenek Jézus a bőjt kérdéséből kifolyólag a zsidó vallást jellemezte az ő evangéliomával szemben. Ezért némelyek már ki is mondták a halálos ítéletet a vallásra, mint elavult dologra. Ennek három oka és ugyanannyi orvossága van. 1. Az emberek a magok keshegt vallását, mely még ma is tisztára ótestamentomi zsidó alapon áll (bőjt, fogadalom, érdemlő cselekedet, külső igazság stb. stb.), és így tényleg nem fér össze a mai modern világnézettel, összetévesztik a Jézus örökké eleven és örökké igaz vallásával, mely nem más, mint a megváltott lelkek üdvélete, ami tehát soha összeütközésbe nem juthat semmi okos világnézettel, vagy, ha igen, akkor azt a világnézetet kiméretlenül le kell tiporni. Így a mai is, amennyiben az tényleg ellentétben van az igaz kereszténységgel. Ebből önként kínálkozik az orvosság: vallásunk is haladjon a korral. Az ótestamentomi írástudók és mai rabbik tudománya helyett fogadjuk el végre a Jézus tudományát. Azaz őt magát, az ő életét. 2. Az emberek azonban nem szeretik az ilyen gyökeres eljárást. Avult, ványadt vallási életükön úgy akarnak segíteni, hogy a modern világnézet egyes csillogó rongyaival foltozgatják azt ki. Hogy ebből milyen tarka, képtelenül rongyos lelki ruházatok kerülnek ki, azt mindenki búsan láthatja, aki közéletünkre csak egy pillantást vet. Orvosság: ne foltozzunk, hanem vegyünk új ruhát; a megváltottak mennyegzői ruháját. Ez a mai tudományos világnézet fényében nem hogy elavultnak nem fog látszani, hanem még dicsőségesebben ragyog. 3. Olyik ember nem foltoz, hanem megtartja az ő ősi vallásos felfogását vallásnak, és elfogadja a mai filozófiát világnézletnek. Ez az új bornak ő tömlőbe öntése. Hány ember van ilyen ma! Szétrepesztett tömlő és szétfolyó bor: se hit, se bölcsesség! Orvosság: új tömlőt az új bornak! A Jézus vallása az az örökké új vallás, amit semmiféle forrongó korszellelem soha nem bír szétvetni. Ha a mi életünk valóban a Jézusban megújult élet, akkor elbirja az új, sőt legújabb korszellemeket is, azokból csak újabb feszítő erőket, újabb lendületeket nyer, de soha szét nem török. Tehát: új hit, új ruha, új élet!

Öt ember új ember. 2₁₈₋₂₂. Befejezés a 3-hoz. A Jézus üdve nem arra való, hogy annak egyes darabkáival kitoldozzuk a mi megavult és viharverte életünknek megrendült boldogságát; hanem arra, hogy maga egészében felöltözzük azt. Ó emberünk szennyes avult ruháját nem foltozgatnunk kell, hanem levetni, és helyébe az újat felöltözni. A menyegzői ruhába öltöztetett új embert. És az új bor számára új tömlő kell. Az üdvélet nem fér meg régi, szüklátókorú, önző gondolkodásunk és erkölcsi felfogásunk keretében, szét kell azt repesztenie, hogy újat alkosson helyébe. Új bort új tömlőbe!

Az ember és az emberi intézmények. 2₂₃₋₂₈. Az ember a különböző emberi intézményekkel is csak Jézusban juthat helyes viszonyba. 1. Mert Jézusban kívül azok reá nőnek az emberre, szolgáló-gukba hajtják őt, öncélokka lesznek, melyeknek az ember szánandó és kénytelen rabszolgája: az ember lesz a szombatért. 2. Jézusban pedig minden intézmény csak eszközzé lesz az ember üdvéletének szolgálatában és egyedül az ember nemes és szabad, Isten képét viselő egyéniségének kifejlődése lesz minden intézményeinknek végcélja, mint ami a földön a legfelsőbb érték. 3. Ezért minden intézményeink felett Jézust kell Úrrá tenni, azaz mindent az ő szolgálatába kell állítanunk, mert csak így felelhet meg minden igazán a maga igaz céljának. Az embernek fia legyen azért ura mindenünknek, és egész életünknek is.

Az ütköző pont. 3₁₋₆ (Befejezés az 5-höz.) Ime, itt áll előttünk a megszáradt kezű, béna, tehetetlen ember. És itt Jézus, az egyedüli, aki visszaadhatja és vissza akarja őt adni az életnek, a munkának, haladásnak, boldogulásnak. És a különböző politikai pártok azon tanakodnak, hogy hogyan veszítsék, vagy legalább engedjék elveszíteni Jézust. Nem a mai világ képe ez? És te melyik párthoz tartozol? Veszítéd, vagy csak engeded?

Jézus és a politika. 3₁₋₆. A mai emberi társadalom olyan, mint ez a száradt kezű ember. Tettrejeében a benső meghasonlás és egyéb megkötöttségek folytán meg van bénítva. Csak fél munkát végez, annak is nagyobb fele nem a haladás és jólét, hanem a pusztítás és öldöklés szolgálatában áll. Teljes munkát nem tud kifejtetni a nyomor és elmaradottság leküzdésére, a művelődés és jólét emelésére. E bénaságnak egyedüli orvosa a Jézus egyháza, a keresztyénység lehet csak. Legalább annak kellene lennie. Annak feladata volna, hogy az elszáradt kezű, a társadalomnak haladásellenes célokra lekötött erőit meggyógyítsa, felszabadítsa és a haladás szolgálatába állítsa. Nem mondhatni, hogy a keresztyénység külső szervezetei, a különböző felekezetek, e magasztos feladatoknak mindíg megfelelték volna; de azt bátran elmondhatjuk, hogy a célt tőlük telhetőleg mégis csak szolgálták, és nincs semmi más intézmény a földön, amelyik e tekintetben csak megközelítőleg is annyit tett volna, mint ők. És nincs, amelyiktől a jövőben is annyit lehetne várni, mint tőlük. Sőt kétségtelen, hogy, ha a felekezeteknek ez a munkája is megszűnmék, az emberi haladás óriási bukás szélére jutna. És mégis, mit látunk? A különböző politikai pártok a Jézus elvesztésén tanakodnak. A szociálista párt nyíltan, tudományos alapon küzd a keresztyénység ellen. A vele szemben álló polgári pártok pedig mindenben keményen szembe szállnak vele, leghevesebben oly kérdésekben, amelyekben nem csak engedniök kellene, hanem nekik kellene elől járnok; de a keresztyénység elleni küzdelemben szemet hunynak előtte. Ebben farizeusok és herodiánusok ma is találkoznak. Ezt különben nem lehet csodálni. De hol vannak a keresztyének? És főképp a magyar keresztyének, akiket valaha kálvinistáknak hívtak? Hol?

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁR

13245 /1958